

50487

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF.

46. szám.

VIII. Évfolyam.

A nemzeti színház mellett.

Pannónia Szálloda

Budapest, Kerepesi-ut 7. ss.

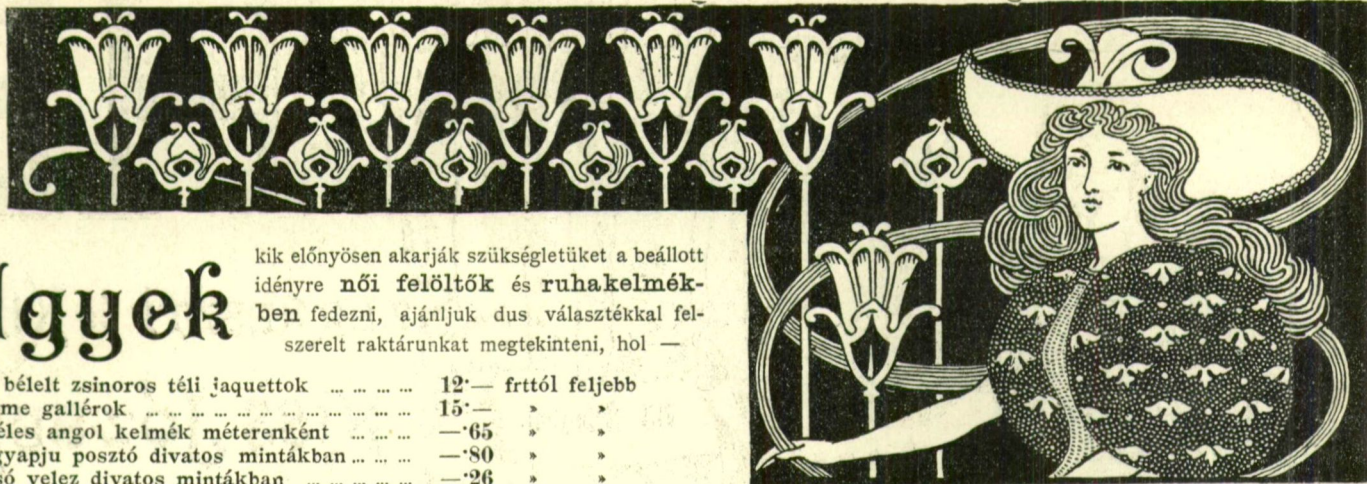
Szerkesztőség és kiadóhivatal

A BÉCSI URAK.

VERMES és KOZMA
BUDAPEST,
IV., Deák Ferencz-u. 15.

Hölgyek

kik előnyösen akarják szükségletüket a beállott idényre női felöltők és ruhakelmékben fedezni, ajánljuk dus választékkal felszerelt raktárunkat megtekinteni, hol —

Selyemmel bélelt zsinoros téli jaquettok	... ..	12.—	frttől feljebb
Valódi szőrme gallérok	... ..	15.—	> >
120 cm. széles angol kelmék méterenként	... ..	—65	> >
Női tiszta gyapju posztó divatos mintákban	... ..	—80	> >
Kitűnő mosó velez divatos mintákban	... ..	—26	> >
Remek 78 cm. széles volapük flanelleok	... ..	—50	> >

állandóan raktáron tartunk.

**Saját ruhakészítési szalon, hol gyásruhák
6 óra alatt készítettnek el.**

Szives megkeresését kérve, vagyunk kiváló tisztelettel

VERMES és KOZMA

BUDAPEST, IV., Deák Ferencz-u. 15.

Elsőrangu hazai gyártmány.

Gőzcseplők

Pontos czim:

ELSŐ MAGYAR

GAZDASÁGI GÉPGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT.

BUDAPEST.

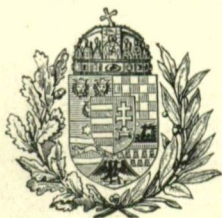
Magyarország legnagyobb és egyedüli
gazdasági gépgyára
mely a gazdálkodáshoz szükséges
összes
gazdasági gépeket gyártja.

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakbavágó kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni.

Részletes árjegyzékkel
és szakszerű felvilágosítással díjmentesen szolgálunk.

Szeeskavágók. Morzsolók.

Magy. kir. szabad.

Osztálysorsjáték.

Az Első magy. kir. szabad. osztálysorsjáték sorsjegyei
kaphatók:

A Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részvénytársaság váltóüzletében
Budapesten, VI. ker., Andrassy-ut 5. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... .. frt 10.—

Félévre ... .. > 5.—

Negyedévre ... .. > 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— ☉ Budapest, november hó 14. ☉ —

Krónika.

Pantheon.

— nov. 12.

Buda alatt van egy halom, magasága 128 méter a Duna színe fölött, szép dolomitbércz, a nagy magyar lapály uralja. Innen taszitották le pogány eleink, ha igaz, Gellért püspököt, kit kétszeresen gyűlöltek: mint idegent és mint keresztyént. A középkorban kápolna állott ezen a pázsitos dombon, később egy kis erősség, e század elejétől fogva csillagvizsgálótorony, 1852 óta fellegvár. Emelte a bizalom, építette Kassalik. Most, negyvenhét esztendő múlva, ide adta a katonaság nekünk polgároknak, jó pénzen, de nem ami szép szemünkért, hanem azért, mert az a fellegvár bizalmában is stratégiai szármarság volt már 1852-ben is. A magasabb Svábhegyről egy óra alatt halomba lehet lőni. Ami pedig a Pest iránt való bizalmat illeti: Pest a Rákosról vagy a Lágymányosról is oly gyönyörűen, kényelmesen leshrapnellezhető, mint annak a rendje.

Elég az hozzá, fellegvárunk van most nekünk purgeroknak. És meggyűlt a bajunk vele, mert a czivil mindig zavarban van, ha katonai objektum kerül a kezébe. Nekem is van egy bombám. Megvallom, eleinte igen terhemre volt. Szerencsére megsegített bámulatos találékonyságu elmém: kettéfűrészeltettem és most levélnyomó. De mit csinálnék, ha például ágyum volna? Kéntelen lennék beiratkozni a budai czéllövő egyesületbe és vasárnaponkint hat lóval átvontatni az én derék 9 centiméteres Uchatiusomat a Ferencz-körutról a lövöldébe (vagy mivöldének is hívják), hogy megmérkőzzem Némai Antal és Axaméthy Lajos urakkal, mert bolond az olyan ember, akinek ágyuja van és nem lő.

Nos, amint mondám, fellegvárunk van most nekünk, purgeroknak. És attól fáj a fejünk, hogy mi az ördögöt csináljunk vele? Hát mindenekelőtt lerontjuk. Az természetes és bölcs dolog. Mert nem akarjuk lebombázni belőle Pestet; és az se igen sürgős kívánságunk, hogy megpróbáljuk: igaz-e, hogy a Svábhegyről könnyen el lehet hallgattatni ezt a czitadellát, még akkor is, ha Márkus József meg Halmos János a komandáns benne.

Tehát lerontjuk a fellegvárat. És a helyén marad egy nagy tér.

Ez a bökkenő! Azt mondám, mi purgerok legott szörnyen meg vagyunk akadva, ha katonai jószág kerül

a kezünkbe. De még nagyobb, százszor nagyobb a bajunk, ha uristen ő szent fölsége azzal ver meg, hogy teret ad nekünk. Ha egy rossz nap az ezeregy éjbeli dsinnek egy tizezer tonnás, pánczélos kosorru hajót csempésznének az Andrássy-utra, talán tudnánk magunkon valahogy segíteni: hölgyzenekaros fővárosi kávéházat csinálnánk belőle. De mihez fogjunk egy térrel, uraim, egy térrel!

Tűrünk mindent mi budapestiek, csak a teret nem tűrhetjük. A teret meg kell semmisítenünk, a teret be kell építenünk, mert a tér a legnagyobb rossz a mindenségben. Csakhogy mit építsünk rá, mit, ti égnék százhatvannégyezer szentjei!

Én a mondó volnék: kávéházat, hölgyzenekarral vagy annélkül. Ez lenne a legbudapestibb dolog, és hasznos is. Bizony isten, nem csufolódom. Minekutána nincs többé városérdőnk, legyen nekünk egy zöld foltunk, ahova lélekzeni járunk. A Gellérthegy, ha majd gőzsikló mászik rá, nagy park lesz a város kellő közepén; a Nemzeti Muzeumtól elindulva tiz percz alatt az ormán vagyunk, kies szigeten a főváros fekete gőztengere fölött, kristály tisztaságu levegőben, csupa ózon közepett. Tudós doktorok (bizonyosan budapestiek voltak) kisütötték, hogy ózon nincs, az ózon babona, az ózon hazudság. Mindegy. A vidék még mindig hisz benne, sőt a Ferencz-körut is. Az ózon egyébiránt a mi nyelvünkön az a nem tudom micsoda, aminek nincsen csatorna-, spódium- meg csizmadia-műhelybúze. Szóval ózon minden, ami nem Budapest. A Gellérthegyen megvan. De hajh, vele jár a tér. És ha ezt a dolgot feszegetem, Halmos János megharagszik rám. Ez elől menekülni akarok és azt mondom: ne legyen tér, isten mentsen tőle, hogy tér legyen, legyen kávéház. Így jól lakik Halmos János is, hölgy zenekarral vagy annélkül, és megmarad a tér is.

Ez ellen a paraszt beszéd ellen azonban fenyegetően emeli föl ujját a Borsodi Szilágyi Dezső árnyéka. Bocsánatot kérek Borsodi Szilágyi Dezsőtől, ha esetleg még nincsen neki árnyéka; tudni illik, ha él, (amit hogy mentől tovább cselekedjen, kívánom). De az ő nagy alakja az én ifjúkorom legnagyobb emléke; és mint minden nagy alak és nagy emlék, immár beleveszett a halhatatlanság ködébe. Borsodi Szilágyi Dezső ismeretlen építőművész ur a hetvenes évek végén s a nyolczvanasok elején a tervezés dolgában mivelt csodákat. Azt hiszem, igen terjedelmes gondolatok mozgolódtak Kheopsz egyiptomi király ő felségének fejében az nap, mikor azt mondta: legyen pirámis. Ezek a gondolatok azonban csupa mákszemek azokhoz az eszme-óriásokhoz képest, amelyek a Borsodi

Szilágyi Dezső agya velejéből szülemlettek. Ez a nagyságos elme városokkal, folyókkal, hegyekkel, országokkal, világrészekkel, de sőt az egész földgolyóval úgy bánt el, mint én most a regalitas szivar papiros örvével, melyet irásközben gyurok, gyömörök, szaggatok, pödrök, mint afféle ideges fráter. Budapesten épüljön egy tíz kilométer hosszú, tíz kilométer széles és tíz kilométer magas templom: a Magyar Nemzeti Szellem Temploma. Vagy: a Dunát vezessük el Erdélybe, nem kell; legyen a helyén egy diadalut, a Hazafiság Diadalutja. Avagy: formálja meg az öreg Engel Hunnia szobrát, de akkorára, hogy Nemzetünk e Szent Hölgyének az egyik fél lába Budakeszit tapodja, a másik pediglen Kőbányát. A nagy tervező mindezt nyomtatva küldte be a szerkesztőségbe; igen diszes füzetkékben, meg kell vallanom: gyönyörű szép rajzokkal. Minden héten érkezett egy füzet. Vagy három esztendeig. Súlyos idők voltak ezek, mert ugyanekkor virágozott az öreg Weisz B. F. is, az ő iskolai takarékpénztáraival.

A szegény öreg Bizoltsággy bácsi meghalt, de Borsodi Szilágyi Dezső ma is él, ha nem is ír, rajzol és nyomtat többé; az ő lelke munkál ezekben a derék urakban, akik a budapesti agoraphobia (tériszony) betegségét honfilázzal növelik, és a Gellért-hegyen boszorkánytánczot járatnak az ő terveikkel. A bálrendező most már megint a Pantheon. Tánczba indította az Országos Nemzeti Szövetség. — Most minden okos ember azt mondja, hogy én ennek az Országos Nemzeti Szövetségnek adáz ellensége vagyok. Én azonban megvallom: a mai nap jó részét azzal töltöttem, hogy encyclopaediai ismeretű hazafiaktól megtudakoljam: mi ez az Országos Nemzeti Szövetség? Miért országos? Miért nemzeti? És mi végre szövetkezett? De nem akadtam emberre, aki megoktatott volna. Minden ismerősöm ugyancsak a deákok fáklyászenéjének a leírásából értesült, hogy ez a szövetkezet van, mint jómagam. Mindazonáltal *vivat, crescat, floreat*, ha van. Minden, ami van, jó, sőt a legjobb minden közül, ami csak lehetett volna. Hogy senki nem tud róla, az sem baj. Elég az hozzá, benne elnököl Herczeg Mihály egyetemi rektor. Ha deák volnék és rigorózumaim lennének hátra, én is fáklyát ragadnék, még pedig a legvastagabbat, és komoran kiabálnám: éljen Lueger, azaz hogy ő nagysága.

Vannak derék, becsületes uri emberek, akiknek az éljen időnkint olyan szüksége, mint a nyiratkozás. És a kedves éljen fáklyafüsttel elegy még kedvesebb. Nemcsak hallani, hanem szagolni is. Pompás alkalom rá az efféle Pantheon. Főképen azért, mert az olyan nyomorfi, aki ilyenkor nem lelkesedik, tizenhárompróbás hazaáruló, hogy ne mondjam: zsidó. Hát ami azt illeti: én mind a kettő volnék; de azért az a Pantheon mégis egy nagy bolond üres hólyag.

Szimbolumokat csinálni ebben a mai szimbolista világban nem könnyű dolog; és főképen nem a Mindenki Mihályok dolga. Teringette, erős ember, nagy művészelme kell ahhoz, olyan jelképes művet alkotni manapság, amely minden szívhez szóljon, és ne legyen nagyképű néma együgyűség. A nyáron jártam Regensburgban; és

megint láttam, huszonöt év után, a Walhallát. Gyermeklelkemet, egykor, megillette az a nagy, hideg, fehér épület, ott a Duná partján; azt éreztem, hogy van benne *je ne sais quoi de grande*, (vagy azt is mondhatnám, nem sokkal több fáradsággal: *nye znám gaky pruby*). Mai szememben ez a ház csak a Pantheonnak szentségtörő bajuvár mása volt, és haszontalan, és üres, és semmitmondó, és hülye; mert mi közöm nekem ahhoz, hogy benne áll egy sereg mellszobor (a Baedeker a megmondhatója, melyik kié). És nincs a világon ma olyan német ember, aki az ő nemzetének nagyságát, az ő hazájának történetét ebben a kőrákásban megérezze; és a szívért nem serkentik dobogásra még a Baedeker adatai sem. Mi az ördögnek van hát az egész tisztelt Walhalla? És mi az ördögnek lenne odaát a Gellérthegy tetején egy ilyen temérdek kőből alkotott kongó frázis? Érténék-e? Hatna-e? Egy a bizonyos, hogy unatkozánk rajta. Azt mondják, temetnének bele. Annál rosszabb. Rettenetes az a gondolat, hogy az omnibusz, a table d'hôte és ez amerikai század egész csúf, kényelmes sommázó rendszere belekerüljön az érzés dolgaiba. Halottgyűjteményt csinálni, innen-onnan szedegetve össze az objektumokat, Török Aurélok és nem Török Aurélok segítségével, a legszörnyűbb purgerság. Magasztos egy Westminster, ahová a nagyok a természet rendje szerint kerültek; könnybe lábbasztja a szemünket egy temető, melyben valakink fekszik (a haza atyja-e vagy a mi apánk, az mindegy); lelkünk a vasuti kocsik ablakán át kiröppen a fejéregyházi csatasikra, édes, szomorú bolyongással kutatni: melyik hant földi Petőfi Sándort? De a tudományosan összekeresett, vezérczikkek korteskedésével kikövetelt, országgyűlések, akadémiák szavazatával bekebelezésre méltóknak ítélt csontkollekciók iszonyatosak a maguk tárházak halmazában. A legnagyobbat mondom, amit mondhatok: nem tudnám többé azt érezni, amit az apám sirja mellett érezek, ha odafent volna, abban a nagyságánál fogva semmit mondó összeségben egy szám, egy tábla vagy egy faragott kép. Én csúfolódó cigánylélek, esdekelve kérek minden jó embert: ne bolygassuk meg haló porukban azokat, akik tettek valaha valamit mi értünk. Maradjanak ott, ahová gyászunk kísérte, ahol kegyeletünk tudja őket. És főképen ne legyenek tárgy egy muzeumban, ne sor a katalógusban. Ha a város fölött fehérlenék egy nekropolis, amelyben minden ott van, azt érezném, hogy nincs benne semmi.

Erdőt, fűvet, virágot, levegőt oda, ebben az árnyék-talan, sivár, dögleletes, fülledt nagyvárosban, üdülést, vidámságot, illatot, egészséget ezeknek a fáradt, szomorú, szegény, beteg embereknek.

Jaákh.

A tapasztalat olyan, mint a kőszívű szépek. Évek telnek bele amíg megnyered, s mire végre megadja magát, vének vagytok mind a ketten, s nem élhettek egymással.

Börne.

*

A tudósok pénztárosok, meg van a kulcsuk a pénzhez, de a pénz nem az övék.

Börne.

Tanulság.

*Őszbe-csavarodott
Erdősébe járunk,
S nyiladozó virágokból
Bokrétát csinálunk.*

*Felettünk, körülünk,
Kék-selymes a menybölt...
És a mező, és az erdő,
Szébb talán sohasem volt!*

*— Csókolj meg, ölelj meg,
Édes feleségem,
Okuljunk ez itt elomló
Életbölcsestől!*

*Aggódva ne nézzünk
A messzi jövőbe...
Ládd, akkor is velünk marad,
Aki így szór fényt, sugarat,
Virágot az őszre!*

Szabolcska Mihály.

A fekete macska.

Irta: EDGAR ALLEN POE.

Nem várom el, nem is kérem önöket, hogy azt a borzalmas és mégis egyszerű történetet, a melyet most leírok, elhiggyék nékem. Örültség volna tőlem, ha elvárnám, a mikor saját érzeim is megtagadják a szolgálatot. Pedig nem vagyok örült — s arról is bizonyos vagyok, hogy nem álmodom. Holnap azonban meghalok s azért ma könnyíteni akarok lelkemen. Talán lesz majd olyan értelmes ember, aki az én hagymázás rénképeimet természetes okaira vezeli vissza, — lesz talán olyan nyugodtabb, logikusabb és kevésbé izgatott fej, mint az enyém, amely majd megérti, hogy azok a körülmények, amiket én csak a legnagyobb borzalommal beszélhetek el, nem egyebek, mint nagyon is természetes okoknak és hatásoknak természetes következményei.

Gyermekkoromtól fogva mindenki tanulékony és szelid lelkületűnek ismert. Olyannyira nagy volt az én szelidségem, hogy gyermektársaim játékot űztek belőle. Különösen az állatokat szerettem s ezért szüleim megengedték, hogy sokat tartsak otthon. Ezekkel töltöttem el időmnek legnagyobb részét, és sohasem voltam boldogabb, mint amikor etethettem és czirógathattam állataimat. Jellememnek ez a sajátsága velem együtt nőtt és férfikoromban is ez volt a legfőbb forrása örömeimnek. Azt hiszem, nem szükséges bővebben magyaráznom ezt a mélyreható lelki jólérzést olyanoknak, akik valaha hű és értelmes kutyát szerettek. Van valami az állat önzetlen és önfeláldozó szeretetében, a mi egyenesen megnyeri szívét az olyanoknak, kinek gyakran alkalma volt tapasztalnia, milyen silány a barátsága, állhatatlan a hűsége az embernek.

Korán házasodtam és boldog voltam, látva, hogy feleségem lelkében is van ehhez hasonló vonás. Mikor észrevette, mennyire szeretem házi kedvenceimet, nem mulasztott el semmilyen alkalmat, hogy velük a legked-

vesebb módon nékem örömet szerezzen. Volt madarunk, arany halunk, szép kutyánk, házi nyulunk, kis majmunk, s egy macskánk.

Ez az utóbbi rendkívül nagy és szép állat volt, egészen fekete és bámulatosan okos. Ha eszességéről beszélgettünk, akkor feleségem, ki bensőleg nem kevésbé hajlott a babonára, gyakran emlegette azt a régi népies hiedelmet, hogy a fekete macskák nem egyebek, mint alakoskodó boszorkányok. Nem azért mondom, mintha ő ezt komolyan hitte volna, hanem csak azért, mivel véletlenül eszembe jut.

Pluto, így hívtuk a macskát, volt legkedvesebb állatom és játszótársam. Magam etettem, s bármerre mentem a házban, lépten-nyomon kísért. Szinte nehéz volt visszatartanom, hogy az utcára is ne kövessen engem.

A mi barátságunk ekképen számos éven át tartott, mialatt lelkületem és jellemem — a mértékletesség öröge következtében — (pirulva valom meg) teljesen megváltozott, még pedig rosszra. Napról-napra szeszélyesebbé, ingerlékenyebbé, kiméletlenebbé váltam mások érzéseivel szemben. Magam is szenvedtem sokszor az alatt, míg feleségemmel durván beszéltem. Kedves állataim bizonyára szintén érezték a változást. Nemcsak, hogy elhanyagoltam őket, de még rosszul is bántam velük. Plutoval szemben mégis volt bennem még elég kimélet, hogy kinzásától tartózkodjam, pedig ezt lelkifurdalás nélkül tettem meg a házi nyulakkal, a majommal, meg a kutyával is, ha akár véletlenül, akár ragaszkodásuknál fogva, utamba kerültek. Csakhogy betegségem fölém kerekedett — mert van-e nagyobb betegség az iszákosság-nál — s végre még Pluto is, aki már öregedni kezdett, s ennél fogva rigolyássá is lett — még Pluto is kezdte tapasztalni rossz kedvem következményeit.

Egy este, amikor jó mámorosan tértem haza egyik, a városon kívül fekvő csapszékemből, azt képzeltem, hogy a macska kerüli jelenlétemet. Én megfogtam s ekkor ő bizonyára hevességemtől megijedve, fogával könnyű sebet ejtett kezemen. Hirtelen ördögi düh fogott el. Magam sem ismertem magamra. Ugy éreztem, mintha saját lelkem elhagyná testemet s egy több mint pokoli gonoszság, a szesztől sarkalva, rázna meg minden idegemet. Mellényzsebemből kivettem tollkésemet, kinyitottam, torokon ragadtam a szegény dögöt s aztán óvatosan kivájtam felszemét odvából. Pirulok, égek, borzadok, amikor ezt az átkozott kegyetlenséget leírom.

Reggelre ismét észre tértem, — miután az éjjeli dorbézolás gőzét kialudtam — félig borzadást, félig lelki-furdalást éreztem az elkövetett gonosztett miatt, csakhogy ez is olyan gyöngé és kétes érzelm volt, mely nem hatott lelkemig. Ismét kicsapongó lettem s nemsokára borba fojtottam tettem emlékét.

Ezalatt a macska lassan felépült. Elvesztett szemének ürege iszonyatos látvány volt, de úgy látszott, hogy neki magának sem okoz több fájdalmat. Körüljárta a házat, mint szokta volt, de ami nem csoda, legnagyobb rémülettel menekült el, mihelyt hozzá közeledtem. Régi szivemből még megmaradt annyi, hogy először bántott, látva, hogy idegenkedik tőlem Pluto, aki előbb annyira szeretett. De ezt az érzést is csakhamar ingerültség váltotta fel. Minderre még, hogy véglegesen és javíthatatlanul megrontson, teljes lelki felfordultság és visszasság fogott el. Erről az állapotról a filozófia nem vett tudomást. Mégis olyan biztos vagyok felőle, mint ahogy lelkem él, hogy ez a visszasság egyike a szív legkezedtelegesebb indulatainak — egyike azoknak a megfújhatetlen, őseredeti tulajdonságoknak, vagy érzelmeknek, melyek az ember jellemét irányozzák. Ugyan ki nem tapasztalta már ezerszer is, hogy önönmagát olyan aljas vagy

együgyű tett. n kapta rajta, melyet semmilyen más okból nem követett el, mint csak azért, mivel tudta, hogy azt *nem volna szabad* tennie? Nincs-e bennünk állandó hajlandóság, legjobb ítéletünk ellenére is, hogy megsértjük azt, ami *törvény*, pusztán csak mert tudjuk, hogy törvény. Ez a lelki viszásság, amint mondom, végleges romlásomra lepett meg. Az a kipuhathatatlan áhítozása volt ez a léleknek, hogy önmagát zaklassa — hogy erőszakot tegyen saját természetén — hogy rosszat köveszen el, egyesegyedül a rossz kedvéért — ez ösztökélt engem, hogy folytassam és be is végezzem azt a gazdaságot, melyet azon az ártatlan állaton elkövettem. Egy reggel teljes hidegvérrel hurkot kötöttem nyakára s egy fa ágára akasztottam föl; — felakasztottam, miközben szememből omlottak a könnyek s szívemet marta a lelkifurdalás, felakasztottam azért, *mert* tudtam, hogy szeretett és *mert* éreztem, hogy semmi okot nem adott rá, hogy kinozzam; felakasztottam, *mert* tudtam, hogy azt téve vétket követek el — halálos vétket, a mely oly veszedelembe hozza majd halhatatlan lelkemet, hogy oda kerül, ahol nem éri el, ha ugyan lehetséges ilyet gondolni, még a legfélelmetesebb Isten végtelen írgalmasága sem.

A borzasztó tettet követő éjjelen tüzi lármára ébredtem álmomból. Ágyam függönyei lángoltak. Az egész ház égett. Alig tudtunk megmenekülni a veszedelemből én magam, a feleségem s a cseléd. A pusztulás teljes volt. Mindenemet, ami volt, elemészttette a tűzvész s én ezután a teljes kétségbeesésnek adtam magam.

Nem vagyok oly együgyű, hogy okozati kapcsolatot keressek a csapás s az elkövetett kegyetlenség között. De az események láncolatát mondom el és nem akarok kihagyni abból egyetlen lehetséges láncszemet sem. Az égést követő napon megvizsgáltam a romokat. Egynek kivételével a falak mind ledőltek. Ez az egy belső szobafalnak bizonyult, nem volt valami vastag, körülbelül a ház közepén állott, fejtől ágyamnál, amelyben aludtam volt. A vakolat igen jól ellentállt a tűz pusztításának, amit annak tulajdonítottam, hogy nem régiben ujítottam meg. E köré a fal köré nagy sokaság gyülekezett és sokan a jelenlévők közül különösen egy bizonyos részét nézegették aprólékos és gondos figyelemmel. Ezek a szavak »különös!« »furcsa!« és hasonló kifejezések az én figyelmemet is felköltötték. Közelmentem hozzá és láttam, mintha a fehér felületre *lapos domborműként* egy óriási *macska* alakja volna vésvé. A képnek körvonalai csodálatosan pontosak voltak. Az állat nyakán kötél volt.

Mikor először pillantottam meg ezt a kísérteties jelenést — mert egyébként nem tartottam — bámulatom és rémületem a legmagasabb fokra hágott. De végre megfontoltam a dolgot. Visszaemlékeztem rá, hogy a macskát a házunkkal szomszédos kertben akasztottam föl. A tüzi lármára ezt a kertet hirtelen megtöltötte a sokaság, valaki bizonyára levágta az állatot az ágról és egyik nyitott ablakon bedobhatta a szobámba. Ezt minden valószínűség szerint azért tehette, hogy engem álmomból felköltsön. Egy másik fal, ledülése közben, kegyetlenségem áldozatát belenyomhatta a friss vakolatba; ennek a mesze, a lángok hatása alatt idézhette elő a holttest ammónia-gőzeivel azt a képet úgy, amint én láttam.

Az épen elmesélt ijesztő eset, bár csakhamar összegeyztettem eszemmel, lelkiismeretemmel ugyan nem egészen — meglehetősen erős hatást tett képzeletemre. Hónapokon át nem szabadulhattam a macska kísértetétől s ez idő alatt fel-felmerült lelkemben olyan érzelméle, mely lelkifurdalásnak látszott, de mégsem volt az. Keztem bánni az állat elvesztését és körülnéztem azokban a mocskos lebugokban, melyeket most gyakran kerestem fel valamilyen macskáért, amely ugyanolyan vagy leg-

alább hasonló fajú és külsejű, hogy vele az előbbinek helyét ismét betöltsem.

Egy éjjel, midőn elkábultan ültem ilyen gyalázatos oduban, figyelmemet hirtelen valami fekete tárgy vonta magára, tetején egyik roppant nagyságú pálinkás vagy rumos hordónak. Néhány perczig mereven néztem a hordó tetejét, különösen az ejtett bámulatba, hogy én azt a tárgyat előbb soha sem láttam ott fenn. Hozzámentem s kezemmel megérintettem. Fekete macska volt — rendkívüli nagyságú állat — éppen olyan nagy, mint Pluto s teljesen hozzá hasonló minden tekintetben, egyetlen egyet kivéve. Plutonak egész testén sehol egy fehér szőre sem volt, ennek ellenben nagy, de bizonytalan körvonalu fehér foltja volt, mely majdnem egész mellét beborította.

Amint megérintettem, rögtön fölállott, hangosan dorombolt, kezemhez dörgölözött s úgy látszott, mintha az én figyelmem nagyon tetszenék neki. Ez volt az az állat, melyet kerestem. Azonnal meg akartam vásárolni a csaplárostól; de ez semmi jogot nem formált rá, — nem tudott róla semmit, — soha nem is látta előbb.

Én tovább czirógattam s midőn hazamenni készültem, az állat hajlandóságot mutatott, hogy engem elkísérjen. Én ráhagytam, hogy kísérjen s mentemben többször megálltam és megsimogattam. Mikor hazaértem, a macska rögtön egészen otthonosnak érezte magát és feleségemmel is csakhamar megbarátkozott.

Én a magam részéről azonban nem sokára azt éreztem, hogy idegenkedni kezdek tőle. Hogyan vagy miért, nem tudom, de épen szemmelátható ragaszkodása kedvetlenített el és untatott. Lassanként ez a kedvetlenség és idegenkedés keserű gyűlöletté fokozódott. Kérültem az állatot; bizonyos szégyenérzet s előbbi kegyetlenségem emléke tartott vissza attól, hogy valójában rosszul bánjak vele. Néhány hétig nem vertem, nem ütöttem, de napról-napra, fokoként egyre kimondhatatlanabb utálattal néztem rá és szónélkül menekültem jelenlététől, szinte mint a dögvész lehelletétől.

Gyűlöletemet kétségtelenül az is fokozta, hogy én másnap reggel, miután hazahoztam, fölfedeztem, hogy neki is hiányzik fél szeme, mint Plutonak. Ez a körülmény annál kedvesebbé tette feleségem előtt, minthogy benne, amint már említettem, nagy mértékben meg volt az a gyöngéd érzés, mely egykor jellememnek oly igen kiváló vonása és annyi egyszerű és tiszta örömmek gazdag forrása volt.

Az én utálatom a macska iránt azonban látszólag egyre növelte az ő barátságát velem szemben. Akárhol ültem, székem alá bujt vagy térdemre ugrott, elhalmozva gyűlöletes kedveskedéseivel. Ha felálltam, hogy járjak, lábam közé furakodott, [ugy] hogy majd elessem, vagy hoszu és éles körmeivel ruhámba kapaszkodva, ily módon mellemre mászott. Szerettem volna ilyenkor egy csapással elpusztítani, de visszatartott ettől egyrészt előbbi kegyetlen ségem emléke, másrészt és főleg — be kell vallanom — hogy igazában félttem az állattól.

Ez a félelem valójában nem volt rettegés valami testi bajtól, mégis másképen nem tudom, hogyan határozam meg. Majdnem restelem bevallani még itt a siralomházban is, — hogy ezt a félelmet és rettegést, olyan hiu és üres képzelgés fokozta még, mit megérteni is alig lehetséges. Felsőgem nem egyszer figyelmeztetett annak a fehér foltnak alakjára, melyről már szólottam s amely az egyetlen látható különbség volt e furcsa állat és Pluto között. Az olvasó emlékezik, hogy ez a jel, nagy, de tulajdonképpen meghatározhatatlan alakú volt; azonban lassanként, majdnem észrevehetetlen fokozódásban, mit az én gondolkodásom sokáig képzelődésnek igyekezett feltüntetni, ennek a foltnak körvonalai határozott alakot öltöttek. Képe volt ez most egy tárgynak, melyet meg-

nevezni borzadok és mindenek felett ezért gyűlöltem és rettegetem, ezért pusztítottam volna el ezt a szörnyeteget, hogy megszabaduljak tőle, ha *lett volna* bátorságom hozzá, — amint mondom, most képét ábrázolta annak az irtózatossá, annak a rémséges dolognak — képét az — *akasztófának!* — oh gyászos és rettenetes eszköze a rémületnek és a véteknek — a végső kinszenvedésnek s a halálnak!

Mily nyomorulttá lettem én most; az egész emberiség minden nyomorúsága nem ért föl az enyémmel. S egy *lelketlen állat* — melynek társát én megvetéssel pusztítottam el — egy *lelketlen állat* képes *nékem* — nekem embernek, ki a nagy Isten képére termettem — nekem annyi elviselhetetlen gyötrelmet okozni! — Haj! sem éjjel, sem nappal nem ösmertem többé a nyugalom áldását! Nappal, az az átkozott teremtés nem hagyott magamra; éjjel pedig óránként riadtam fel álmaimból kimondhatatlan rémülettel, hogy arczomon érzem ennek a szörnyetegnek izzó lehelletét és érzem iszonyu súlyát, megtestesült lidérczként, amelyet minden erőfeszítéssel sem tudtam levetni magamról — érzem ránehezedeve örökké *szívemre!*

Ily kinok nyomasztó sulya alatt a jónak az a kevés maradéka, ami még volt bennem, az is elenyészett. Lelkütem rendes komorsága gyűlöletté nőtt minden tárgy ellen, minden ember ellen; ezalatt vakon átengedtem magamat dühömnek; gyakori, hirtelen és zabolázatlan kitöréseit feleségemnek kellett elszenvednie, és ő panasz nélkül és türellemmel viselte is

Egy napon, valami házi dologban lekisért pinczéjébe annak a régi épületnek, amelyben szegénységünk miatt lakni kényszerültünk. A macska lekisért a lépcsőn s minthogy benne megbotolva majdnem fejfel estem le a pinczébe, ez engem örülésig feldühített. Fölkaptam egy fejszét és megfeledeztem arról a gyermekes félelemtől, mely eddig kezemet visszatartotta, oly csapást mértem az állatra, mely bizonyára rögtön véget vetett volna neki, ha oda talál, a hová én szántam. De ezt a csapást feleségem keze tartotta fel. Közbelépésére több mint ördögi düh szállott meg; kicsavartam karomat szorosán tartó kezei közül s a fejszét koponyájába vágtam. Rögtön jajszó nélkül holtan összerogyott.

A borzalmas gyilkosság után azonnal és teljes megfontolással a holttest elrejtéséhez fogtam.

Erre a célra a pincze igen alkalmas volt. Falai lazán voltak építve és csak nem régiben végig tapasztották durva vakolattal, mely a levegő nyirkossága miatt nem keményedhetett meg. Ezenfelül a falak egyikén kiugrás volt, melyet valamely rosszul elhelyezett kürtő, vagy tűzhely okozott s melyet azután betömtek s a pincze többi részéhez hasonlóvá tettek. Nem kételkedtem abban, hogy ezen a ponton könnyen kiszedhetem a téglákat, oda rejthetem a holttestet s úgy falazom el, amint előbb volt, úgy hogy senki szeme nem fog ott valami gyanusát felfedezni.

Ebben a számításomban nem is csalódtam. Feszítövassal könnyen kivettem a téglákat s miután a holttestet gondosan a belső falhoz támasztottam, ebben a helyzetben odaerősítettem, azután pedig igen kevés fáradsággal helyreállítottam az egész falazatot, úgy a hogy eredetileg volt. Miután evvel megvoltam, nagy óvatossággal szereztem meszet és homokot, ebből olyan vakolatot készítettem, melyet a régitől semmiképen nem lehetett megkülönböztetni s vele gondosan betapasztottam az új téglafalat. Miután elvégeztem, elégedetten éreztem, hogy most minden rendben van. A falon legcsekélyebb nyomát sem lehetett észrevenni annak, hogy megbontották. A földön levő törmelékét a legnagyobb gondossággal összeszedtem. Diadalmas arccal néztem körül és magamhoz így szóltam: »Legalább itt nem volt hiábavaló az én munkám!«

Rögtön ezután a macska után néztem, mely ennyi szerencsétlenségnek okozója volt, mert végre szilárdan elszántam magam, hogy megölöm. Ha abban a pillanatban előtalálom valahol, sorsa felől semmi kétség nincsen, de úgy látszott, hogy a ravasz állat megriadt előbbi haragom hevességétől és jelenlegi lelkiállapotomban inkább távol tartotta magát tőlem. Lehetetlen leírni vagy elképzelni a megkönnyebbülésnek azt a mély, azt a boldog érzését, mit ennek a gyűlölt teremtménynek távolléte bennem keltett. Egész éjjelen át nem került elő — s így ezen az éjjelen, amióta házamba került, az elsőt egészen és nyugodtan aludtam; bizony *aludtam*, gyilkosság terhével lelkemen!

A második s a harmadik nap is elmúlt, s kinzóm nem jelent meg. Végre egyszer szabadon lélegezhettem fel. Rémtütemben a szörnyeteg örökre elhagyta a házat! Soha nem kell többé látnom! Boldogságom végtelen volt!

A gyilkosságot követő negyedik napon azonban egészen váratlanul néhány rendőr jött a házba és ismét szorgos vizsgálat alá vette. Mindennek ellenére biztosnak éreztem magam annak tudatában, hogy a rejtekhely felfedözhetetlen. Csöppet sem jöttem zavarba. A rendőrtisztek fölszólitottak, hogy nyomozásukban kísérjem őket. Minden zezugot felkutattak. Végre már negyed vagy ötödikben lementek a pinczébe. Egy idegem sem rándult meg. Szívem nyugodtan vert, mint az olyané, ki az ártatlanság álmát aluszsza. Végigjártam a pinczét egyik végétől a másikig. Mellemen összefontam karjaimat és derülten jártam fel s alá. A rendőrök teljesen ki voltak elégtve s menni készültek. Szívem öröme sokkal nagyobb volt, semhogy visszatartottam volna. Égtem a vágytól, hogy legalább egy diadalmas szót ejtsek s hogy kétszer oly biztossá tegyem őket ártatlanságomról.

— Uraim, mondtam én, mikor a társaság a lépcsőn fölment, örülök, hogy gyanujukat eloszlattam. Jó egészséget kívánok önöknek s a jövőre valamivel több udvariasságot. Mellesleg mondom uraim, ez — ez igen jól épült ház. (Égő vágyamban, hogy valami elfogulatlan dolgot mondjak, alig tudtam, mi mindent beszéltem.) — Mondhatnám uraim, ez kiválóan jól épült ház. Ezek a falak — már indulnak uraim? — ezek a falak szilárdan vannak egymáshoz illesztve — s ekközben pusztá örült kérdésből nagyot ütöttem a bottal, melyet kezemben tartottam, a falnak éppen arra a részére, mely mögött az én hajdan szívből szeretett feleségem teste volt elrejtve. De Isten óvjon és szabadítson meg a gonosz körmeitől. Alig halt el ütésem visszaverődő hangja, midőn felett rá egy hang a sirból! — Egy kiáltás, eleinte fojtottan és töredezetten, mint egy gyermek nyöszörgése, azután hirtelen hosszú, hängös és nyújtott sivalkodássá növe, természetellenes és nem emberi módon — üvöltés — kesergő sikoltás, mintha félig rettegés, félig ujjongás volna, olyan, amilyen csak a pokolból jöhet, amiben egyesül a kárhözottak gyötrelmes jajveszékése s az alvilág szellemeinek diadalmas tombolása az elkárhozás sikerültén.

Örültség volna saját gondolataimról beszélni. Ájudozva tántorogtam a szemközi falhoz. Egy pillanatra a rendőrök mozdulatlanul álltak meg a lépcsőn, elrémülve és ámulva. A következőben egy tuczat izmos kar dolgozott a falon. Csakhamar le is dőlt. A már erősen rothadásnak indult és aludt vérral borított holttest egyenesen állott a nézők szemei előtt. Fején, tágasra nyílt véres szájjal és lángoló félszemével ült az irtóztató állat, melynek ármányossága engem gyilkosságba vitt s melynek áruló hangja adott át a hóhérnak. Én magam falaztam be a szörnyeteget a holttesttel.

Angolból ford.: Tolnai Vilmos.

Maud hercegnő.

Van Európában egy vidék,
Mit hívnak Dániának,
Erényei gyakorta s rég
Elősoroltatának.
A gyermek, aki nem számár,
A hatodikba tudja már,
Hogy nyíltan vagy titokban
Valami búzlik ottan.

Sok év előtt játszott le itt
Egy nagy hatású dramlet.
Ki ne ismerné tetteid,
Óh dán királyfi Hamlet?
A dán királyfi, a mai,
Egyáltalán nem drámai,
De alkalmas felette
A könnyű operettere.

A dán királyfi Károly ur
Nem is rég utra kelvén,
Azt tűzte ki a céljaul,
Hogy háztüznézni elmén.
És mint vakáció diák
Bejárta nagy Hollandiát,
Majd nemsokára angol
Területen barangol.

Az apja és az anyja őt
Tanácsal felszerelte:
»Lányt kérni mindenekelőtt
Hollandiába kezdj te!
A kis királynét hozd haza,
Hisz nincs tizenhatszavas,
Ellenben milliója
Az több van — isten óvja!«

A dán királyfi Károly ur
A vállán egyet rándít:
»Nem szeretem — szól zordonul,
A nyugtalan hollandit.
Mint föld körül a hold s a nap
Hollandiak úgy bolyganak
Régóta e világban, —
Az operába' láttam.«

»Hollandi lány nem kell nekem
Engem hiába intesz,
A messzi velszi téreken
Már vár reám egy princzessz.
Miss Maud, kiért a szivem ég,
Szeretsz-e még? Szeretsz-e még?
Hisz egykor úgy ígérted...
Jövök hajómon érted!«

S Károly királyfi utra kél,
Repül a régi gálya.
Vitorlái dagasztja szél,
Miss Maud epedve várja.
Lesi hiven nap nap után
(Mint a hidat mi Ó-Budán)
A dán a velszi tájon,
Hogy végre partra szálljon.

A dán egy nap megérkezik
S Miss Maud nyakába hullván,
Legott megkéri a kezit
S megkapja őt perc mulván.
Közönséges bár az eset,
A koronás szerelmesek
Oly boldogok, hogy minta,
S hogy le nem írja tinta.

Szerette egymást csudamód
A két királyi lélek.
Károly aszondta: »Drága Maud
Én csak teértem élek.
Királyapám, királyanyám
Már várnak a királytanyán...«
S Miss Maud aszondta: »Drága!
Még messzi Koppenhága?«

S hogy a hajó dán partot ért,
A dán király fogadta;
Senkise tudta, hogy miért
Csak így szólt: »Fékomadta!
Nem ezt az asszonyt vártam én,
Oda a milliós remény...«
S ilyen morg ámmal-immel:
»Ez sehogyan se stimmel.«

Majd a királyi mama jött
Anyósi lendülettel.
Miss Maud tündött szerfölt,
Hogy mit követhetett el?
Miért fogadják hidegen,
Miként ha volna idegen?
Csak ámul és csak bámul...
Dánul vagyunk, hej! dánul!

S míg magyarázatot keres
Ag életit megúnja,
A szekatúra rendszeres
S a familia gúnnya.
Gazdag leány... szegény leány...
Van hozomány... nincs hozomány...
Ez Éva mama óta
A svígermutter-nóta.

A dán királyfi, Károly ur
Végül haragra lázad,
A palotából elvonul
És épített egy házat.
Idegen ott se be, se ki,
De nyugta hajh, még sincs neki!
Papája és mamája
Továbbad is szekálja.

»Miss Maud, szerelmes angyalom
Aszondja Károly egyszer,
Mit ér nekünk a hatalom,
Ha mama ennyit hecczel?
Üljünk hajóra hát megint,
Velszben felénk a béke int
És én belépek egybe
Az angol hadseregbe.«

»A nagymamád, Viktória
Majd ad valami gázsit,
Ez lesz a szép história
És nagy lesz a blamázs itt;
Adj egy levelező-lapot,
S ha kedvező választ kapok,
Papa-mamának menten
A tervet bejelentem.«

Elment a lap, megjött a lap,
Tizenhat sűrű oldal;
De erre újra hajba kap
A jó anyós a Mauddal.
Károly királyfi nem mehet,
Angol bakkancsos nem lehet.
És elutazni kár is,
'Sz itthon lehet huszár is.

S az apa-dán haragra gyúl
S föl pattan, mint a bomba,
Becsukja irgalmatlanul
A párt az áristomba.
Most ők a házi dutyiban
(De hál' istennek mutyiban)
Ugy élnek, mint a gerle,
Vagy Dánoson Wekerle...

A krónikának vége van
S morálja szörnnyü próza,
Nem mondom el nyilvánosan,
De megsugom, sub rosa:
Anyós, aki e névre ad,
A trónon is anyós marad,
Tanúm Miss Maud anyósa —
Hogy írna róla Pósa!

Szerelmem története.

*A kis lugasban ültünk ketten.
Szemébe néztem önfeledten,
Csodás, ábrándos kék szemébe,
Mely fogva tart már annyi éve.*

*S így szóltam: Nelly! Ez a két szem
Agyonkinzott, gyötört egészen.
Csak árnyéka vagyok magamnak,
Maholnap már el is takarnak.*

*S így válaszolt: Bolondos ember,
Mit is tehettem a szememmel?
Ha csókra, ölelésre vágyik,
Nem jutott volna el odáig!*

Hetes.

Krónika II.

Tabu.

— november 12.

Fiume mellett a tenger csöndes. Szó sincs róla, hogy ott az Adria annyira nyugtalan volna, mint azt Quintus Horatius Flaccus általában állította jó pár esztendőkkkel ezelőtt. De szép versben mondta, s ez a fő:

Ki szándokában állapotott s igaz:
Sem a polgárok rosszravivő szava,
Sem a zsarnok vad arczulatja
Nem viszi őt le a helyes utról;

Sem a tengernek bösz haragos szele,
Sem a nagy isten rettenetes nyila,
S ha sarkiból kiroppan a föld,
Nem remeg ő, ha lesujtja romja.

Persze, ebből az én szép fordításomból kimaradt a nyugtalan Adria éppugy, mint a háborgó *auster*, akit ma sirokkónak hinak. Ám a jó fiumebeliek ugyis azt állítják, hogy nem sirokkó fu, Afrika felől, hanem jeges bóra, északról, keletről, Pannóniából, s még följebb a szkiták országából, ahol az erdőkben oly szapora a medve meg a bölény, mint a kék vizekben a scombro meg a branzino. De a római polgár római polgár marad, még akkor is, ha — horvát. Sirokkóban, bórában a fiumei rappresentanza a propositumában épp olyan iustus, mint amilyen tenax, s ha, amitől ments isten, mert nagyon sokba került, be találna dőlni az új kormányzósági palota vagy az érdekes régi városháza: Maylender ur és társai olyan közönbösen temetkeznének a romjai alá, amilyen közönbös csak tud lenni — a kereskedő, akinek a legsajátabb anyagi érdekeiről van szó.

Ebben semmi sértés nincsen; reméllem, a fiumei lateinerek túl vannak azon a paraszt gögön, melylyel magukat a kereskedőknél különb kasztnak képzelik. S abban sincs semmi rossz, hogy Fiume kereskedik;

nemcsak kifelé, hanem befelé is; s árulja nemcsak India fűszerszárait, hanem árulja saját magát is. *Leben und leben lassen*: ez a jó kereskedő jelszava, s Fiume legföljebb abban vét, hogy e mottó első felét fontosabbnak itéli a másodiknál. Holott a jó kereskedő tudja, hogy én csak úgy élhetek, ha másokat is élni hagyok; hiszen épp ezen a különbségen megy tönkre az uzsorás és gazdagszik meg a kereskedő. Ha Fiume azt mondja: *do ut des*, abban igaza van. De igaza van Magyarországnak is, ha így felel: adj hát, hogy adhassak.

... Szeptemberi alkonyatokon gyönyörűség végig-sétálni a fiumei kikötő kőtöltéssein. A legszélsőnek leghegyére ülöt egyszerre csak körülveszi a tenger s beborítja a tenger hangulata. Félórányira az est ragyogásában ott sejlik a bájos Abbazia, s balkézt, a nyílt tenger felől álmatag lassusággal közelegnek a velencei halászbárkák. A tenger kék, sötétkék, s a finom zsirrétégben rája terülő petróleum szivárvánnyal futja be, mint az égetett aczelt. A hátad mögött meg-megkoppan a dokkok kalapálása, amint a kiemelt hajó faráról leszedik a propellert, vagy pepecselő ütögetéssel letördelik az aljára tapadt megmeszesedett kagyló-világot. A magyar utas számára itt kezdődik Olaszország, s már e kőtöltésen kezd a szive visszafájni a magyar szó után, s kezd a gyomra visszairni a zsirt, a hagymát meg a paprikát. Az ember nem is hinné, hogy tizenkét óra vasuton mekkora távolság, s a magyar szív nagy erén, a magyar államvasutak áldott sínparján keresztül milyen gazdagon kell táplálni ezt a legvégsőbb tagot, hogy valahogy ki ne hüljön. Aki csak átutaztában tölt egy-két napot Fiumében, nem találkozik a dalmát tengerpart szörnyű szeleivel s nem ismerkedik meg a tifusszal meg a difteritisszel: annak megmaradnak az ő olasz illúziói, akár Nápolyból visszajövet is. De aki így esti mélézésben egy fiumei egész sétára tekinthet vissza, megmászta a régi várost s bejárta a Fiumara partját: az megkülönbözteti a régi Fiumét az új Fiumétől, a horvát fészket az olasz várostól s a partmenti szép utakban, a kikötő büszke építkezéseiben s a municipió önértetes uraiban meglátja a kővé és hussá vált politikát, s egyben kőből és husból való monumentumát a magyar fajta legendába való erőfeszítéseinek. Ahogy itt a pefróleumos habok megtörnek a vékony kőtöltésen, ez az egyre zuduló s egyre visszahanyató víz egyszeriben kiszélesedik azzá a szláv tengerré, melyről bolgár, szerb, horvát és szlovén ópiumtól annyi elme káprázik a Fekete-tengertől az Adriáig. S ez a hatalmas szláv tenger megtörik ezen a keskeny kőtöltésen, s az illirizmus megtörik azon a csepp olaszszágon, mely odalenn Fiumében az ő legnevetségesebb nagyzási hóbortjában is annyira tiszteletreméltó. Mint ahogy hajdan az olaszszág adott európai szárnyat a magyar turulnak s táplálta üdeségével a német s a szláv kultúra alatt fuldoklót: a lent hetvenkedő néhány kalmár meg ügyvéd, aki alapjában megvet és kinevet bennünket s kaczerkodik az ő fogyatékos német tudományával, nekünk mégis megbecsülhetetlen előrségünk Európa felé, amelynek nem kőből, de még aranyból sem volna kidobott pénz megépíteni a hajlékát. Gondoljunk az osztrák, az oláh, a szerb

és a horvát testvérekre, s a mi Európára néző ablakunkat ne ragaszszuk be a lex Perczel meg a lex Erdélyi meg a lex Nemtudomki gyárilag készített papirosával.

A fiumei kérdés föltöbb egyszerű; ugyanaz, mint a budapesti kérdés, a bécsi kérdés és akár a szegedi kérdés is: a klikkek kérdése, a municipális monopoliumé. Mint minden városban, Fiumében is egy kis csapat ember kezében van a hatalom, amely minden inkorrekttség nélkül is pengő pénzt jelent a boldog birtokos számára. Minden ujság, minden rend és minden változás megbillenti az erőknél ezt az elhelyezkedését, s az uralkodó klikk attól fél, hogy ezzel együtt az erkölcsi és anyagi javakat jelentő hatalom is el talál billenni tőle. Minden új intézkedés, amely valamely idegennek is megadja a beleszólást, megzavarja ezt a boldog állapotot. Fiume urai előtt ezért gyűlöletes a magyar kormány minden újabb rendelete, s ezért olyan drágák, s a szó legprózaibb értelmében értékesek előttük Fiume városának a statutumai. Pedig a magyar államnak odalenn a Quarnerón épp arra a népre van szüksége, amely a magyar törvényekkel szemben ilyen ellenséges álláspontra helyezkedik. Már most nem szólok arról, hogy a mi törvényeink legtöbbször gond és praktikus ismeretek nélkül összeábdált doctrinair férczelmények — inkább azt teszem föl, hogy tökéletes csudaművei a praktikus jurisprudenciának. Mégis, mi következik mindebből?

Indirekte felelek: Fiume a mi számunkra csak akkor volna még értékesebb, ha az olaszok helyett magyarok uralkodnának benne, vagy legalább is olaszok és magyarok. De a magyarság beszivárgásának szívosan ellentáll az osztozkodástól féltő olasz municipium. Minden új magyar emberben, minden új magyar törvényben, pláne magyar polgároknak honosítási kérvényeiben az olaszság merényletet lát a maga hatalmi monopoliuma ellen. Aki e kapzsiság ellen megkezd a harcot, annak tisztában kell lennie azzal, nincs-e a közelben valaki harmadik, aki e veszekedés alatt elkaparítja a zsákmányt. Ha van, elébb azt a harmadikat kell eltennie láb alól. Külömben meg gondolatlanúságot cselekszik.

Nos hát: nekünk van egy ilyen harmadikunk; a mi szeretett horvát testvéreink, akik állandóan igényt tartanak Fiuméra. A provizórium rendetlensége lehetővé teszi, hogy a rappresentanza urai folyton Horvátországot játszzák ki ellenünk ütőkártyának. Akármit mond is Horánszky Nándor: Fiume csak a magyar koronának része; a szűkebb értelemben értett Magyarországnak nem része addig, amíg törvény szerint joga van a horvát tartománygyűlésre is követeket küldeni, s amíg, mikor Fiuméről anketteztünk, kénytelenek vagyunk egy horvát osztálytanácsost is meghívni az ankettre. Fiume mögött Horvátországgal állunk szemben, s amelyik magyar miniszteriumnak nincs bátorsága és ereje Horvátországgal szembe szállani, az ne nyuljon Fiuméhez sem.

Nem mintha vétkéül rónám föl bármely magyar miniszternek is ezt a bátortalanságot. Ha a legnagyobb magyar miniszter, Andrassy Gyula sem rendelkezett ezzel a bátorsággal; ha a legbölcsebb magyar, Deák Ferencz is a horvát kérdésben úgy érezte, hogy óvatos-

ság a legnagyobb bölcsesség: Bánffy Dezső sem köteles leszámolni a Jellachich birodalmával. Mi tudjuk, nagyon jól tudjuk, hogy Horvátország egymagában nem jelent sem annyi morális, sem annyi anyagi erőt, amelynél fogva szembe merne szállani a magyarsággal, aminthogy 48-ig nem is jutott eszébe, egy pillanatra sem. Mihelyest megteszi, bizonyos, hogy valaki vagy valami áll a háta megett. Kicsoda, micsoda? Én nem tudom, kegyetek se tudják, senki se tudja, de talán Deák Ferencz tudta, külömben nem adott volna, nem lett volna kéntelen adni charta biancát annak a horvátságának, amelyről ő, a Batthyány spiritus rectora tudta a legjobban, hogy annak minden csöpp ereje tartalék és citadella Magyarország és a magyarság ellen. Manapság is nem látjuk-e, hogy még a legnemzetibb kormányok is, akik köpik a markukat a világ négy tájéka felé, Horvátország határán megállanak; a horvát bánt, az ő állítólagos alárendeltjüket hagyják politizálni, intrikálni és machinálni; a magyar zászlót mindenütt megvédik, csak Zágrábban nem; nem köszönnek le, mikor a magyar király németül válaszol az ő hű horvátjainak, s a fiumei ankettre kéntelenek meghívni a horvát kormány képviselőjét, aki a horvát kormány nevében adja kegyes engedelmét a magyar kormány eljárásához. Mi köze hát a horvát kormánynak Fiuméhez? Hogy van az, hogy magyar kormányok, melyek harmincz esztendő alatt szembe mertek szállani a csehekkel és az osztrák németekkel is, nem merték megszüntetni a fiumei provizórium különböző formáit, s ami az egyedül természetes megoldás volna, a szoros értelemben értett Magyarországhoz autonom testül törvény útján kapcsolni Fiumét?

Én nem tudom, kegyetek sem tudják, de a magyar kormány bizonyára tudja. Mi nem tudhatunk egyebet, mint Fiume históriáját; mi tudjuk, hogy mindez a kérdés nem exisztálna, ha Fiume rendes uton, akár foglalás útján került volna Magyarországhoz. De Fiume ajándék volt, nemzeti ajándék, melylyel a háládatos Mária Terézia kedveskedett az ő monarchia-megtartó hű magyarjainak. Mikor a mi szeretett horvát testvéreink 1848-ban Bécs kedvenceivé avanszálódtak, kedvet kaptak Bécs kedvezéseire, s maguknak, jó gyermekeknek, kérték a rossz viselkedésü magyaroknak adott gyönyörű kis cadeau. Meg ugyan nem kapták végképpen, de tudja isten, azóta mi sem tudjuk egészen visszakapni. Annyi vakmerőségük nem volt, hogy egyszerüen magukhoz ragadják; de nekünk sincs annyi bátorságunk, hogy nyíltan magunkhoz fűzzük. Kitél félünk, mitől félünk? Én nem tudom, kegyetek se tudják. De amíg mi félünk, ne vegyük rossz néven Maylender uréktól, hogy ők meg nem félnek, s okos kereskedő létükre ki nem adják a kezükből, amit nem muszáj. Amíg a magyar állam a maga országában sem úr, nem kívánhatja, hogy a fiumei polgár annak tisztelje a maga portáján belül. S amíg a magyar kormány számára Horvátország *tabu*, hagyjon békét Fiumének is. A *Monarchie auf Kündigung* dicsőségéből még éppen csak egy hiányzott: a *nemzeti eszme részletfizetésre*.

Dixi.

A rátótiak.

Irta: PAPP DÁNIEL.

(Folytatás.)

10.

— Hol a kisasszony? — kérdezte. Mérgesen beszélt és határozottan; ugylátszik már visszatért a szalonkavadászatról.

A vinczellér válaszolt a gazdájának:

— A kis présházba ment hálni. Felköltsem, ténsur?

— Hallgass, számár! — mondta Schmalz. Majd én költöm fel; gyujts csak gyertyát és adj ide czipőt, ruhát, mindent.

... Purcz Endre föltámadt a matrác-sirban. Egészen fel volt öltözve, még a szürke köpönyegbe is belé volt burkolózva; hirtelen felugrott és egy szempillantás alatt kijózanodott meg visszarászegedett ismét: nem lehet pontosan tudni, hogy milyen állapotban osont ki az ajtón.

Csak az volt világos előtte, hogy itt bajba került a Rajmund szobor egyik hatalmas protektora és azt ő most kiment mindenáron. Ahogy fölugrott fekvőhelyéről, megmozdult egy másik alak is a matrác-sirban. Gábor százados volt. Ő is fülelt a Schmalz ur beszédére.

— Siess — sugta a polgármesternek, mikor látta, hogy barátja készülődik — siess, az a mi főhadnagyunk, siess, Endre!

— Gyere velem, te katona vagy — hadarta a polgármester.

Gábor százados beléburkolózott a flaneltakaróba.

— Most nem vagyok katona, most transspirálok.

Azzal a fal felé fordult és elaludt újra. Vége volt a lucidum intervallumnak.

Purcz Endre szürke köpönyegében kiosont az ajtón. A mellékszobában már hallatszott az a bizonyos erős koppanás, mikor egy féltékeny ember hirtelen fölránija a csizmát. A polgármester a tornáczról leugrott a homokos utra, mely két sor szőlőlugas között vezetett le a kisebb présházhoz és a sötétben futva tette meg ezt a kétháromszáz lépésnyi távolságot. Hajadonfővel volt és a szél, meg a gyümölcsfák ágai összeborzolták a haját, a köpenyeg felfuvódott a hátán, mint valami uszóhólyag és mire az ajtóhoz ért, már alig tudott lihegni. Ott a kuszó falilevelek közt tapogatódzott egy ideig, míg végre meglelte az ajtót.

Egy sötét kis kamarába nyitott, ahová halk beszéd hallatszott ki. A polgármester a hangok irányában meglelte a másik ajtót is és ráütött a kilincsre.

— Ki az? — kérdezte Hermina kisasszony.

— Főhadnagy ur, meneküljön, főhadnagy ur, gyorsan — lihegte a polgármester.

Az ajtó hasadékan átlátszott, hogy odabenn gyufát gyujtanak, a nyaraló felől pedig lámpavilág közeledett. Ez a kettős fény egy kissé megzavarta a polgármestert. Ijedten kapkodott a sötétben és szívesen kirohant volna a kamarából, de az első pillanatban csak arra gondolt, hogy akkor Schmalz urral, meg a lámpással épp szemközt találkozik. Most hallotta, hogy odabenn felrántják az ablakot és a férfi az ablakdeszkára ugrik. Ez a hang ismét más gondolatra térítette, mely új volt, de veszedelmes.

— Kisasszony, ereszszen be, én is az ablakon megyek... — sugta Herminának.

Az felzárta az ajtót. A polgármester berohant a szobába. A gyertyavilágnál, amelyet szomoruan lobogtatót az éjjeli szél, kísértetiesnek látszott itt minden. Hermina kisasszony krétafehér arcza, sötét gyapot hálóköntöse, a bőrpamlag és a kopott, színehagyott metszetek,

mind valami szomorú kriptának tüntették fel a szobát: e falakon mintegy előre vetette árnyékát a gyásztor hangulata. A lány remegő kézzel szedett le az asztalról boros palaczkokat, szivarvégeket, azután ágyat is próbált vetni egy fél perc alatt, majd meg Purcz Endrét unszolta:

— Menjen már az Isten szerelméért....

Az fölkapta a szürke köpönyeget és ráugrott az ablakdeszkára Lenn egy eperfa koronája sötétlett, látszott, hogy a begaszógi dülőút mentén mily nagyot kell ugrani az ablakokból. A polgármester egy másodpercig bátran áll az ablakban és mereven; testtartásában volt valami a hős Dugovics Tituszéból és a történelmi hűség csak abban szenvedett csorbát, hogy Purcz Endre ez alkalommal nem a törököt szorongatta, hanem az ablakfélfát. De be kell vallanunk, hogy ezt már ő is igen görcsösen cselekedte. Aztán hirtelen eleresztette az ablakfélfát és visszaugrott a szobába.

— Nem merek, nem merek — suttogta és oly gyorsan tipegett jobbra-balra, hogy a rossz padlón megmozdult az asztal és rémes csörömpöléssel verte egymáshoz a poharakat. A leány tépte a haját és megint az ablakhoz akarta tuszkolni a polgármestert. Ebben a pillanatban aztán becsukták az ajtót és a küszöbön megjelent Schmalz ur, a vinczellérel; a vinczellér tartotta a lámpást és jobb kezében egy iszonyú furkósbotot szorongatott, jeléül annak, hogy tud ő egyebet is, nem csupán világítani. Schmalz ur viszont revolverrel jött és bikakorbácscsal; arcza rémes volt. Jobb füle tudniillik már születése óta magasabban állt a balnál és e magában véve sajnálatos körülmény ezuttal különösen eltorzította Schmalz urat, a másként egészen tiszteletreméltó férfit. Hosszu, eres karját a korbácscsal előrenyujtotta és irtóztatóan rákiáltott Purcz Endrere:

— Az én hajlékomból ki csinál itt korcsmát?...

Ez a kérdés a fenforgó esetben eléggé szeliden hangzott ugyan, de a következő pillanatban már megsuhogtatta Schmalz ur a korbácsot és ekkor Hermina kisasszony hirtelen a Purcz Endre nyakába ugrott:

— Ne hagyjon, kedves polgármester ur, ne hagyjon, kérem — mondta és sovány két karjával átölelte a polgármestert...

*

A begaszógi dülőút homokjában lassan haladt a kocsi; hajnalban nem indult a másodrendű vasuton vonat és a Budapestről érkezőket Begaszögön a gyorsvonatnál várta a fogat. Az inas szundikált a bakon és a kocsiból nagy kerek parázs világított ki; abban a sarokban a gróf dőlt hátra, mellette vastag plüstakaróba volt burkolózva a grófné. Az ut sötét volt és az eperfák lombjai fölött csak egy ablakban volt világosság. A szőlők arra meredek homokfalban végződtek s aki ismerte a határt, az tudhatta, hogy arrafelé a Schmalz ur szőlője a legmagasabb pont. A kocsi már majdnem a házikó alatt járt, mikor egyszerre csak asszonysikoltozás hallatszott felülről. A rudas fület hegyezte a sikoltozásra és az álmos inas is felütötte a fejét. Ebben a pillanatban aztán egy férfialak jelent meg az ablakban és rémesen beledörgött a pusztaságba:

— Segítség, segítség!...

— Állj meg — mondta a gróf a kocsisának.

Odafönn majd fölvette a zaj a házat; egy-egy kis szélroham kettészakította a lármát, azután megint hallatszott ama mély és panaszos kiáltás: »Segítség, segítség«...

— Ez, kezét csókolom, a polgármester ur lesz — mondta az inas, aki azelőtt hajdu volt a városházán. — Épp így kiabálta, hogy »segítség, segítség«, mikor egyszer rádöntötte a tintatartót a porcellánadrágjára.

— A gróf leszállt és vele a grófné is lejött a kocsiból. A magas bak lámpája alatt látni lehetett, hogy az arcz, melyet vastag téli fátyol takar, férfias vágású, rövid barna hajtól környezett. A Schmalz ur házából megint lehallatszott az a rémes sikoltozás.

— Jer velem János — mondta a gróf az inasnak. Itt van akkora botrány, mint amekkora lárma.

— Törd fel a gallérodát, Miklós — szolt a grófné az ura nyakába akasztotta a revolvertáskát.

Elindultak. Elöl az inas tapogatózott és minden harmadik lépésre meggyújtott egy szál viaszgyufát.

Mögötte a gróf hosszú, görnyedt alakja bujkált a gledicsia-bokrok közt; az inas meggyújtott egy szál viaszgyufát, úgy látták meg azt a keskeny gyalogösvényt, mely erről az oldalról vezetett föl a szőlőbe. Azon haladtak most tovább, sietve, mert a lárma egyre veszedelmesebb lett; úgy hallatszott, mintha odafönn a két delikvenst, aki az imént szabályos sorrendben kiáltott segítségért, most egyszerre akarnák kivégezni. Ekkor hirtelen zuhanást hallottak és jobbra a bokrok közt megszólalt egy sokrateszi hang:

— Kár volt erre jönni.

— Ki az? — kérdezte a gróf és megint meggyújtott egy viaszgyufát.

A bokorból előmászott a vándor, aki az imént oly hirtelen zuhant. Szarka János volt e vándor; gallér nélkül, ellenben sétabottal a kezében, tökéletesen úgy, mintha egy égő palota ablakából ugrott volna ki. A kabátja a balkönyökétől lefelé hosszú, széles repedést mutatott, akkora repedést, amekkorát csak annak sikerül elérni az élet harcában, aki kétszer egymásután zuhant rá a balkönyökére.

— A mi törökünk... — suttogta a gróf; azután hangosan folytatta: Az ön előbbi megjegyzése, úgy látszik csak maga-magára vonatkozik — mondta Szarka Jánosnak. — De az Isten szerelméért, miért jár maga erre, mikor a kifürkészhetetlen utakhoz csak a gondviselésnek van jussa?!

Szarka János zavartan porolgatta a ruháját és igyekezett eltüntetni nyomait a második zuhanásnak, melyet akkor szenvedett, mikor a ház keskeny párkányáról jobbra indult, hogy a nagyobb meredek helyett a kisebb jusson el a gyalogösvényre.

— Méltóságos uram, — mondta — ilyen szokatlan időben!... Odafönn valóban óriási a botrány... ha az ön közbelépése véletlen, akkor igazán a kellő időben érkezett. Az eset, mondhatnám, már tetőpontjára hágott...

— Azt veszem észre a kiáltásokból — szakította félbe Rátóthy Miklós. — Gyerünk hát, édes barátom...

— Én a világért sem, méltóságos uram... Alázatos szolgája méltóságodnak, de én a magam részéről, mintegy kivettem már az oroszlanrészt... Alázatos szolgája... — mondta Szarka János és szinte futva rohant le az ösvényen. A gróf nem is tartotta vissza; mosolygott a furcsa alakon és azt hitte, hogy a szegény ember ugyanis már bizonyosan a béketörekvések áldozata. Tovább sietett hát az inasával, aki csóválta a fejét:

— Ilyen hangosak, kérem alássan, még sohase voltak a Schmalz ur szüretjei!

Feljutottak a házikó elé, ahol tartott még a vad szóváltás és sikoltozás. A gróf belökte az ajtót és a következő pillanatban ott állt a legnagyobb társadalmi bonyodalom közepette, amelyhez hasonlót még nem látott Rátót. Az egyik sarokban a csósz tartogatta Purcz Endre polgármestert, aki világos szürke köpönyegében úgy rálapult a falra, mint egy egyiptomi hieroglif; abban rejlett csak a különbség, hogy ennek a képnek nem volt nehéz az értelmét kitalálni. A város első tisztviselője neki volt vörösödve és balkezével, melyet kiszabadított volt a

vinzellér gondos öleléséből, hevesen gesztikulált szavaihoz:

— Schmalz ur, értsen meg, Schmalz ur...

Schmalz ur nem akarta megérteni a polgármestert. — Önre is sor kerül még — kiáltotta és nehéz, fonott botjával a leányt ütötte, aki minduntalan kiszabadult a dühös ember kezéből és az asztal körül futott, majd az ajtót igyekezett elérni, ahonnan mindig egy erős lökessel toltta vissza Schmalz ur. Az asztalról legurultak a porcellánedények, két szál gyertya kísértetiesen lobogott a sötétben és az ablakon belátszott a látóhatár világos széle, a kezdődő hajnal.

— Lövök — kiáltotta hirtelen elhatározással a gróf és előrenyújtotta a karját, míg inasa a korcsmáros elé ugrott.

Csend lett egy pillanatra, mély csend, amelyet béka-kurutyolás kísért. Azután a melodráma hőse, Schmalz ur, mély tisztelettel hajolt meg, a hősnő kötényével takarta el az arczát és Purcz Endre, a bonvivant így szolt:

— Átkozott félreértés.

Schmalz ur erre a megjegyzésre ismét abban hagyta a reverenciát és bizonyosan torkon is ragadja a polgármestert, ha a gróf hirtelen elébe nem áll:

— A polgármester urat ne bántsa; a polgármester ur velem jön az ajtón; a polgármester ur nem fogja magát összezuzni, mint a másik...

Miután magára vállalt egy kellemetlen vizsgálati ügyet, a gróf most már egészen úgy viselkedett, mint a bíró.

— Számolni akarok vele a botrányért, számolni akarok vele — kiáltotta Schmalz ur.

— Számoljon a főhadnaggyal — ordította a polgármester, aki most jutott csak oda, hogy gondolatait érthetően fejezze ki. A késelem határozottan értelmetlen volt nevezhető.

— Micsoda főhadnaggyal? — kérdezte Schmalz ur.

— Azzal, aki kiugrott az ablakon — kiáltotta a polgármester.

Ebben a pillanatban megzendült az ajtó előtt a kitünően fegyelmezett rátóti kórus:

Dicsőít téged, nagy égi teremő,
A mindenségnek szent sza-ha-va...

Az inas kinyitotta az ajtót és a hajnali félvilágosságban ott volt látható a feltámadt matrác-sir. Rovat tudniillik fölébredt és kereste a gazdát. Az nem volt a szobájában és az emberei is hiányoztak. »Ahá, azok már lenn a kis házban reggeliznek«, gondolta ekkor Rovat és visszament a matrác-sirba. »Törrköly« kiáltotta ott, mire a Koros Gábor századoson kívül rögtön talpon voltak az urak. A kis házban aztán hangos beszélgetés folyt és ez még inkább meggyőzte őket a reggeliről. »Hallgassatok!« kiáltotta ki a polgármester.

Rovat, a karvezető mosolyogva rázta a fejét és az éles hajnali levegőben tovább harsogott az ének:

Az ég, a föld és a csillagok ezri
S a buzgó lelkek i-má-ja...

— Megbolondulok — nyögte a gróf és lerogyott egy székre. A zivatar azután zugott tovább, majd hömpölygő pianóba csapott át és végül a szerkesztőnek egy intésére megszűnt. A végső taktus fényesen sikerült; az ilyen kis dalárdák a végső taktusban szoktak remekelni. Az egész hatás tulajdonképpen a memoriára van alapítva; a hallgatónak tudniillik el kell felejtetni az előző taktusokat.

— Micsoda főhadnaggyal beszél? — süvöltötte most Schmalz ur és Rovat szerkesztő, aki még nem emelkedett a helyzet magaslatára, így szolt:

— Hol a törrköly?!...

A többiek már intettek neki, hogy hallgasson. A társaság lassankint észrevette, hogy a helyzet nem egészen árkádiai; a korcsmáros és a polgármester még mindig ökölbe szoritotta a kezét és hevesen tárgyalt a függő dologról, a gróf ott ült egy karosszéken és egy bölcs mosolygást engedett meg magának, Hermina kisasszony pedig áttört a dalárdán és a zenés fölvonásközt arra használta föl, hogy szégyenkezve elosonjon a színpadról. Ez alkalommal továbbá nem is használta azt a zsinóregyenes utat, mely a szőlőterrénomot kettészelte; ő nagysága tanácsosnak tartotta, hogy a visszavonulás lehetőleg ne történjék a nyilvánosság színe előtt és ebből a szempontból a lugasok szeszélyes világát választotta földöznek. Az indák alatt bujkált vissza a nyaraló felé és lába minduntalan megcsuszott a keskeny homokösvényen. Egyszer megbotlott valami formátlan tömegben, amit a reggeli szürkületben összesöpört levélrakásnak nézett:

— Jézus, a főhadnagy ur, mi baja főhadnagy ur?! — kiáltotta eszeveszetten és tovább futott a szegény.

Alig ötven lépésre volt még csak a présházától.

— Ott a főhadnagy, hallja! — kiáltott Schmalz ur és diadalmasan nekirontott a polgármesternek.

Mindnyájan közbeléptek erre. A falansz bizonyos kárörömmel csitította a gazdát és a gróf így szólt:

— Az én benyomáson tisztelt uraim az, hogy ez az áldatlan magánviszálykodás egy előttem ismeretlen főhadnagra vezethető vissza. Tartozék már most bármely fegyvernemhez is az illető, emberi kötelességünk, hogy az esetre világot derítsünk, annál inkább, mivel én a tettet egy polgári állású férfluban sejtem. Az illető sajnos, nincsen jelen, de ez a körülmény azt hiszem, hozzá tartozik a dolog természetéhez.

— A főhadnagy csak olyan beszéd — jegyezte meg Schmalz ur és megvőten végigmérte a polgármestert. Az tehetetlenül állt és a saját nevetségességét kívül arra is mély fájdalommal gondolt, hogy a szeretett katonát még sem sikerült megmenteni. Épp csak az utolsó mondatát nem értette a grófnak.

— Menjünk tehát az illető főhadnagy irányában — folytatta a gróf és a lugasokra mutatott.

— Ugy van, felelt Brád Mihály tisztü ügyész. Szembesítés fog eszközölni.

Elindultak a tetemrehívásra. Elöl a csósz ment lámpavivőnek, azután a polgármester következett. Brád Mihály karjába kapaszkodott és folyton hátratekintgetett, hogy Schmalz ur nem következik-e utána közvetlen; azt hátul közrefogta az inas meg a szerkesztő. Legvégül a gróf magyarázgatta a doktornak meg a professzornak, hogy mikép került ő a Schmalz ur szüretjére. Most elől lebukott a lámpavilág és a csósz megnézte a csöndes alvót.

— Itt a főhadnagy ur!

Mind körülállták a főhadnagyot. Az megmozdult a csósz érintésére és kinyitotta a szemét.

— Kukoriczakárpótlás . . . kárpótlás a kukoriczáért . . . dadogta a részeg ember. Rekedten beszélt, hangszálai erősen szenvedhettek a hideg fekvőhelyen, ahová az ittas ember még az este elbotorkált.

Schmalz ur lehajolt hozzá és végigsimitotta az attiláját. A főhadnagy harmatos volt, mint a violák reggel.

— Tessék — mondta Schmalz ur — tessék, polgármester ur, tessék — ordította, — hogy az egész főhadnagy csak olyan beszéd . . . Tessék, ez a fiatal ember itt volt egész éjjel, ezt még a dér is megcsipte, tessék . . . Schmalz ur nedves kezét odatolta a polgármester orra alá.

(Folytatása következik.)

Krónika III.

A bangkoki király, vagy: Csendélet Sziámban.

— november 11.

(Keleti dalmű több felhuzásban, »A lahorei király« után szabadon. Zenéjét Jules Massenet és mások nyomán szerzette Konti József. Látványosságairól a jóhírű Mannlicher, Uchatius és Hiram S. Maxim czégek gondoskodnak.)

SZEMÉLYEK:

CSULALONGKORN, Sziám királya.	} sziámi előkelők.
GRÓF HINDOSZTÁNSTERN GASZTON,	
CSINADRATTA márkí,	
BANGKOKI GRÓF SÁRGARÓZSA SÁNDOR,	
TAPIOKA NEPOMUK JÁNOS GRÓF,	
(más néven: a napkeleti Schinderhannes),	
INDRAPUTRA OLIVÉR BÁRÓ,	

Guerillák, szabad portyázók, zsebmetszők, szegény legények, kalózok, rablók, betyárok, tolvajok, betörők, zsványok.

Történi: *Bangkokban, napjainkban.*

Első kép.

(CSULALONGKORN távozóban. Még egy utolsó tekintetet vet fővárosára, s hogy gyakorolja magát az angol nyelvben, »Childe Herold«-ból idéz):

Isten veled! A honi part
A kék távolban tűnik el,
Az esti szél búsan sóhajt,
A csüllő vadul énekel...

Szóval: Hazám, jó éjszakát! (El balfenéken, a ködös Európába, egy kis legujabb sütetű civilizációért.)

ELŐKELŐK KARA (a »Czigánybáró« dallamára):

Csulalongkorn elmene,
Éljen a barátság!
Vigye őt a fityfene,
Éljen a barátság!
Tralla, lalla, lalla, lá,
Kitűnő lesz a mulatság,
Trá, lala, lalla, lalla, lá,
Éljen a barátság!

(Kezet fognak, s felpattannak elefántjaikra, aztán el Sziám négy tája felé. Csak gróf Sárgarózsa virul tovább Bangkokban)

Második kép.

(Puskaropogás; ázsiai látványosság. Bangkokban az utcákon a sétálók vadul lövöldöznek egymásra. A tramway-kocsikat rendőrök kísérik, akik szórakozottságból kifosztják az utasokat. A királyi palota lángokban. Az önkéntes tűzoltók felre mentik Csulalongkorn drágaságait. Egy szentimentális pickpocket, a király utolsóinak maradt hálóingét kimentti a veszedelemből s kegyeletesen elhelyezi egy tűzmentes Wertheim-szekrénybe. A szemhatár, amennyire a füsttől látni, mindenfelé piroslik a lángoktól; Sziám keleti, déli, nyugati és északi részein tűznyelvek csapkodják a levegőt. Lásd az Agence Havas jelentését.)

SÁRGARÓZSA SÁNDOR (elmerengve nézi a festői képet.)

Cavatina :

Ó mi szép, ó mi jó,
A civili- civili-
Záció!
A mig Csuli utazik,
Boldog a náció!

A NAPKELETI SCHINDERHANNES (tizenkét megrakodott fehér elefánttal megérkezik kékutazásából.)

SÁRGARÓZSA GRÓF (Bangkok kormányzója, rámutat az élénk, sötét kissé lármás fővárosra):

Ó mi szép, ó mi jó,
A civili- civili-
Záció!

A NAPKELETI SCHINDERHANNES :

A mig Csuli utazik,
Boldog a náció!

Kettős (»Olivette lakodalmá«-ból)

Négy év múlva jött haza,
Otthon várta négy baba,
Tralla, lalla, lalla, la,
Igy járt biz Józua!...
Négy év múlva jött haza,
Ó, a szegény Józua!
Igy jár, ki utazik!
Igy jár, ki utazik!

(Föllépnek CSINADRATTA MÁRKI, HINDOSZTÁNSTERN és INDRAPUTRA OLIVÉR.)

Hármas :

Adj' isten, valahányan vagytok,
Valahányan vagytok, valahányan vagytok,
Itt volnánk, hogyha befogadtok,
Hogyha befogadtok! Itt volnánk!

TAPIOKO MUKI: Kissé sokañ leszünk e kifosztott városra, de mindegy.

Nagy Kvintett (»Carmen«-ből vett motívumokkal):

Ha csalni méssz, ha lopni méssz,
Csalás, csenés vagy rászedés
Csupán csak akkor sü-ül el,
Ha urakkal szövetezel.

Finale :

Csulalongkorn messze jár,
Éljen a barátság!
Fuljon meg a vén betyár
Éljen a barátság!
Ó mi szép, ó mi jó,
A civili-civilis-
Záció!

(Nagy kivilágítás, bajadérek és elenfatok tánca, tűzijátékok rubintokkal és smaragdokkal, a függöny legördül.)

Harmadik kép.

(A nyitányban még az egérczinczogás vezérmotívuma dominál, de amint a függöny felgördülte után, a háttérben feltűnnek Csulalongkorn közelgő gályái, a bevezető zenén végig sivil »Sába királynője«-nek számumja, majd felhangzik »Siegfried« gyászindulója.

A szín pusztá tájéket ábrázol, Bangkok romjaival és egy hálóinggel.

A bevezető zene elhangzása után bariton-szólo):

CSULALONGKORN (a gályán):

Bejártam kétszer a világot,
És boldogságom: a tudás...

(Lásd bővebben a »Corneville-i harangok«-at.)

ELŐKELŐK KARA :

Itt van ő! Itt van ő! Itt van ő! Itt van ő!

(A zene itt kellemesen emlékszik vissza »Zampa« hires kvartettjére.)

CSULALONGKORN (megérkezik és hatszázhatvanhét ládában hozza a civilizáció áldásait.)

Pastorale :

CSULALONGKORN :

Adjátok vissza Sziámot nekem,
A hegyeket, s a dombokat,
A helyet, ahol születém...

ELŐKELŐK KARA :

Ez az, ami Sziából megmaradt.

(Hozzák a hálóinget. A zene elhallgat. Csulalongkorn néhány recitativet prüsszent, s következik a próza.)

CSULALONGKORN: Szeretett hiveim! Voltaképpen azzal kellene kezdenem, hogy: »Kötni való kutyák!«, de Európában megtanultam, hogy sima, udvarias beszéddel többre megy az ember, mint céltalan heveskedéssel. Szívemre tehát, barátaim! Ti ugyan lefőztetek engem, de én azért nem haragszom, mert aki haragszik, annak nincs igaza. Borítsunk fátyolt a multakra! Ne beszéljünk arról, ami történt, hanem fogadjátok szívesen apró ajándékaimat.

(Int s a ládákat a szín elejére hozzák)

CSULALONGKORN: A civilizáció összes áldásait elhoztam magammal; elhoztam mindazt, amit Sziám jólétére és virágzására üdvösnek tartok. Hála e javaknak, Sziám azonnal helyet foglalhat a kultur-országok sorában; vagy, tekintettel Sziám kifosztottságára, a kultúra azonnal helyet foglalhat nálunk. Nézzétek sorra e szép tárgyakat; ezeknek a jövőben egy művelt család asztaláról sem szabad hiányoznia. Ime, például, egy csinos játékszer. Az ugynevezett villámos garotte. Nem jár vele semmi gorombaság. Szépen hozzáillesztik a megtisztelt fejét, a Mr. de Bangkok megnyomja rajta ezt a gyönyörű kis gombot s a megtisztelt észre se veszi, hogy kitörték a nyakát. Ezt neked szántam, kedves Hindosztánstern. Próbáld meg.

(Hindosztánstern kissé vonakodik civilizálódni, de némi douce violence-szal elvezetik, s kipróbálják rajta az ajándékot.)

Neked, kedves Indraputra, ezeket a ragyogó bontó késeket hoztam. Remek szerszámok, angol munka valamennyi. Az összes európai klinikákon ezeket használják. Ott ugyan még kissé bátortalanul bánnak velök, mert csak a holtakat kezelik gyönyörű acélszűvel, de ne mondja senki, hogy Sziában nincsen inicziatíva. Tégy velök egy kísérletet: elég élesek-e? Azt hiszem, meg léssz elégedve velök.

(Indraputra nem érez hajlandóságot a boucztan e Toussaint-Langenscheidt módszeréhez, el akar illani, de elcsipik, s pár perc múlva lelke Indróhoz száll.)

Kedves Csinadratta márki! Neked ezt a kis kézi gyógyszertárt hoztam. Minta-berendezés. Kóstold meg csak, milyen jóízű! Rólad se feledkeztem meg, hivem, Tapioka. A te számodra egy kis füst nélküli lőport hoztam; első minőségű, semmi aromája. Az ember azt hiszi, hogy csak tréfálnak vele, s piff-paff, már vége.

(Rövid ellenkezés után Csinadratta márki örökre meggyógyul, a napkelet Schinderhannes-ét pedig füst és hang nélkül öleli magához a Nirvána.)

SÁRGARÓZSA SÁNDOR (megilletődve): Felség!

CSULALONGKORN: Mi az, fiam?

SÁRGARÓZSA: Felség, én olyan nagy gazember vagyok; annyit loptam, raboltam, gyilkoltam és gyújtogattam, hogy őszintén szólva, nem vagyok méltó a civilizáció jótéteményeire.

CSULALONGKORN: Sajnos, fiam, megfogadtam, hogy terjeszteni fogom a művelődést. Mit szólnának a nyugatiak, kiknek vendége voltam, ha azt hallanák, hogy hiába jártam Európában, Sziám még most se halad a korrall?!...

SÁRGARÓZSA GRÓF: Sire, én ó-konzervatív érzésű vagyok. Ha már bűnhődöm kell apró tévedéseimért, kérem Felségedet, hogy ősi szokás szerint a máglyán halhassak meg.

CSULALONGKORN: Nem, fiam. Először, mert te csak időt akarsz nyerni, hogy szépen megszökhessél, s aztán, ki beszél a XIX. században máglyáról?!... A máglya! Fúj! Mit mondana Európa ehhez a barbársághoz? Nem, fiam. A te számodra egy remek Meidinger-kályhát választok ki. Ezek a kályhák igazán pompásak. Mind új szerkezetű, prima Waare. Az ember úgy érzi magát benne, mintha páholyban ülne. Bátran ajánlhatom. Ne is beszéljünk többet a dolgról. Monsieur de Bangkok! Süsse meg ezt az ifjút legújabb szerkezetű, s legfinomabb Meidinger kályhában! (*Sárgarózsa grófot elviszik.*) Csak legyünk urasak, finomak, módosak!

Mert ó mi szép, ó mi jó,
A civiliz-, civiliz-
Záció!
Ha a királya művelt,
Boldog a náció!

(A függöny örökre legördül.)

Bojtorján.

INNEN-ONNAN.

△ **A bécsi urak.** Valamikor nem a vallás, hanem a faj választotta el őket: Wolfék, Schönererék és Luegerék a faj nevében kaptak hajba és szidták az egymás vallását. Különös fordulója a sorsnak, hogy most minden vallásbeli ellentét fentartása mellett a *faj* nevében egyesültek a német liberálisok és a német antiszemita. Ezzel ők lettek az urak Bécsben. A császárvárosban egyáltalán csak lármával lehet valaki urrá. Lueger ur a maga külön karrierjét is úgy csinálta meg, hogy egyre kidobatta magát a képviselőházból! és kidobott másokat a városházából. Most a liberálisok is lármáztak: lettek ők is urakká. Igaz, a Lueger ur uraságát egy kicsit megtépte az utolsó napok fordulata: kezdte magát higgadtan viselni és szemére hányni a zsidóknak az ő rakoncátlanságukat. Mihelyt Bécsben valaki csöndesen viseli magát, megszűnik ur lenni. Ez a négyes azonban, melyet mai czimlapunkon bemutatunk, hosszú időre klasszikus példája lesz annak, mire viszi Bécsben az ember kitartó lármázással. Sokra, hogy ne mondjam: mindenre. Négyük közül természetesen a legkevesebbre Lecher vitte, aki a legtöbbet cselekedte s ennél fogva a legkevesebbet lármázhatott. Ő a hosszuszónok, a nagy ember, a művész. Kapott babérkoszorút és mehet fát vágni. De azért most még ur, nagy ur a többiekkel együtt s a bécsi urak urasága addig fog tartani, amíg a sokat megpróbált testvérország a béke áldásában nem fog részesülni. Egyelőre azonban nem kell semmitől sem tartaniok.

* * *

△ **A kongresszus.** A katolikusoknak egy régi óhajta levén az autonómia, most természetesen lázas örömmel sietnek annak megteremtésére. Körülbelül így:

Vaszary Kolos (egybehívja a püspöki konferenciát): Krisztusban szeretett testvéreim, az egybehívandó autonómiai kongresszus célja lévén, hogy a katolikus híveknek egyhangú akarátát fejezze ki, egybehívtalak benneteket jóeleve, nehogy a hivatatlan világiak érdemtelen befolyást gyakoroljanak az autonómia létesítésére. Hiszen tudjátok valamennyien, mennyire óhajtuk mi a hívók tömörülését az autonómia keretében, azért

jó lesz utat-módot találni, nehogy a kongresszus csakugyan megcsinálja az autonómiát.

(A püspöki konferencia beható tanácskozás után megvalósítja a célra vezető utakat és módokat.)

Apponyi Albert (szóvivőként értekezletre hívja a világi képviselőket): Uraim, a püspöki kar nem igen mutat készséget, hogy az autonómia ügyének elősegítésével a maga hatáskörét kibővítsék. Tömörülnünk kell oly utak és módok találására, melyek míg egyfelől stb., addig másfelől stb. Azt hiszem, a tisztelt értekezlet bölcsesége ki fog igazodni ebből a súlyos bonyodalomból.

(A világi értekezlet is talál utakat-módokat a klérus törekvéseinek ellensúlyozására.)

Zichy Nándor (szentelt vizes értekezletre hívja a néppártiakat): Uraim, az autonómia a kormányunk egy újabb sakkhuzása ellenünk. Azért tömörülnünk kell oly utak-módok találására, nehogy az autonómia megtörvén egyházunk hatalmát, öregbítse a kormányét, a felügyeleti jog gyakorlásának ürügye alatt. A cél legyen: autonómia a kormány ellen, vagy semmi autonómia.

(A néppárti értekezlet is talál utakat és módokat.)

Wlassics Gyula (minisztertanács): Kegyelmes kollégáim, a kongresszusi munkálatokon mindinkább lábrakap a tendencia, mely az autonómia jogkörét nem a klérusnak, hanem az állam felügyeleti és a felség kegyuri jogkörének rovására akarja megteremteni. Ezért már eleve kérek felhatalmazást oly utak-módok találására stb.

(Megkapja a felhatalmazást.)

A kongresszuson a tömörített hívók széttömörülnek, az autonómiából nem lesz semmi.

Vaszary Kolos (sóhajtván): Az isten nem akarta.

Apponyi (főnséges nyugalommal): A klérus nem akarta.

Zichy Nándor (dühösen): Én nem akartam.

Wlassics Gyula (vállvonogatva): Ők nem akarták.

Tencer Pál (imaszójait csomagolva): Egy ember akarta, az is az imaszójait csomagolja.

* * *

△ **Halmos János.** Halmos Jánossal huszonhat fő- és székvárosi újság ötvenkét vezércikkben, száznegy tudósításban és kétszáznyolcz újdonságban foglalkozott. Haberhauer Jánossal azonban nem foglalkoztak semmit. Pedig Halmos János nem csinált semmit, csak beleült a polgármesteri székbe, Haberhauer János ellenben *huszonöt* esztendőn keresztül keményen állta meg a sarat szeretett fővárosa szolgálatában. Haberhauer János a Halmos János olcsó dicsőségét látva, méltán elkeseredhetik, és kérdezheti: igazán mi jogon mellőznek engem ennek a Halmos Jánosnak a javára! Megmagyarosította a nevét. Jó, az szép, hazafias cselekedet. De ha negyedik Henrik szerint Páris megér egy misét, akkor én szerintem Budapest is megér egy névmagyarosítást. Ha egy szegény diáknak magyarosodik öt gyerekével és három feleségével, akkor kutyába sem veszik, pedig annak a szegény embernek ez vagy husz forintjába kerül. Halmos János ellenben e hazafias ténykedése ellenében Budapestet kapja jutalmul és még ünneplik is érte. Melyik oláh agitátor nem magyarosítaná nevét, ha ennek fejében budapesti polgármesternek tennék meg! Hát én, Haberhauer János, aki huszonöt esztendeig dolgoztam, nem érek annyit, mint Halmos János? Nem magyarosítottam a nevemet, az igaz, de nem is lettem polgármester. De mint diáknak, mint jegyző, mint tanácsnok és mint alpolgármester megtettem mindent, ami a jó magyar ember nevére érdemesít. Épen csak a nevem nem volt Halmos. Ott volt boldogult társam a munkában, aki polgármester is lett, noha halála napjáig a neve *Kammermeyer* volt. Senki sem tagadja magyar voltát. De hiszen szép, szép, én nem irigylem a Halmos János szerencsését, dicsőségét, örülnék ha akár főpolgármester is lesz belőle. De mégis csak bántó az olcsóság, melylyel manapság az ember nimbusra tesz szert, mihelyt pozícióhoz jut. És követendő példának állítják oda:

hadd magyarosodjék nyomában a városi dijnok, a városi rendőr és az utcai seprő. Dicső példa, mikor valaki az állása kedvéért változtatja meg a nevét, még pedig úgy, hogy a monogrammjá se változzék!

* * *

Ö **A bilanz.** Mint minden nyilvános számadásra kötelezett vállalat, legyen az bank, vagy »álladalom,« — a montecarlói bank is megcsinálta a maga évi mérlegét. E bilanz szerint az évi nyereség 15 millió frank, a veszteség harminczöt halott. A sebesültek nincsenek kimutatva. A legnagyobb mértékben felesleges fáradságnak tartanók reflexiókat fűzni ehhez az egyébként nem érdektelen kimutatáshoz; mert ezekkel a reflexiókkal a montecarlói bank nagyon keveset törődnek, a játékos urak még kevesebbet, a halottak pedig alkalmasint legkevesebbet. Nem lehet másként hozzászólni, mint tisztán üzleti szempontból és itt kiünő segédeszköz a statisztika, mert ha a statisztikával nem is törődik senki, a statisztika törődik mindennel. Harminczöt halottal szemben tizenöt milliónyi nyereség állván, egy halottra jut átlag kerek négyszázezer frank; ami mellékesen azt is bizonyítja, hogy az emberélet kurzusa nem is Monacóban a legalacsonyabb. A bilanz kimutatja, hogy a monacoi herceg, akit akár a bank vezérigazgatójának is lehetne nevezni, a tizenöt millióból két milliónyi tantiemet kap, tehát ez évben éppen öt halottat vágott zsebre ő fensége, amiből valahogyan meg lehet élni. Nem is itt van a bökkenő, hanem abban a százezer frankban, amit a bank öngyilkosságok megakadályozására fordított. Pontosan szem előtt tartván a statisztikát, kiderül, hogy a bank ezen az áron egy negyed emberéletet mentett meg. Itt van a kutya eltemetve. Ha a bank megmentett egy negyed emberéletet, hol van a többi háromnegyed? A mérleg másik oldala harminczöt egész halottat mutat ki, minden törtszám nélkül. A mérleg tehát nem lehet pontos. Itt sikkasztottak, még pedig emberéletet sikkasztottak. Hogy mennyit, azt nem lehet tudni, mert ez az egy pont gyanussá teszi az egész kimutatást. Ez a bilanz nem tisztességes. Bizony isten nem tisztességes.

* * *

Ö **A kölcsönkért ethnográfia.** A magyar néprajzi társaságnak legközelebb igen érdekes ülése lesz. A kiünő tudós társaság, amely, mint a neve is mutatja, a néprajzot kultiválja és a »népisme« érdekében buzgólkodik, be fogja mutatni a toroczkói népviseletet és e czélra kölcsön kérte Porzsol Kálmántól, a népszínház jeles direktorától azokat a kosztümöket, amelyeket ez a *Géczy István* darabjához csináltatott. Kétségtelen, hogy ez a néprajzi társaság ötletes egy társaság és ha Porzsol Kálmán megnépszínműsíti Magyarországot mind a hatvanhárom vármegyéjét és ha a kosztümöket mindenkor kölcsön adja a tudós ethnografusoknak, az ötletes társaság még becses szolgálatokat tehet a magyar népisémnek. Akadhatnak ugyan, akik azt mondják, hogy a tudós társaság, ha a toroczkói népet akarja megismerni és ismertetni, menjen Toroczkóra és ne a népszínházba. Annak, aki ezt mondja, talán igaza is lehet, de ha ezzel szemben a magyar néprajzi társaság azt mondja, hogy a népszínház közelebb van a néprajzi társasághoz, mint Toroczkó, ebben meg a tudós társaságnak van feltétlenül igaza. Felmerül azonban az a kérdés: mi szükség van ilyen körülmények között a néprajzi társaságra, miután a népszínház is tart szemléltető előadásokat a »népisme« köréből? Azt csak nem fogja állítani a tudós társaság, hogy ő jobb előadásokat tud produkálni, mint a népszínház, és ki nem nézi meg szívesebben a toroczkói viseletet akkor, amikor benne van Blaháné, mint akkor, amikor nincsen benne? A néprajzi társaság ötlete azonban kétségtelenül praktikus és igen sok embernek fogja észbe juttatni a *Fliegende* városi zsidókisasszonyát, aki, mikor egyszer a vidékre jutva sétált az erdőben, a legnagyobb elragadtatás hangján kiált fel:

— Istenem! milyen természetes, egészen olyan, mint a színházban.

Ha a néprajzi társaság valamelyik tudós tagja egyszer véletlenül Toroczkóra kerül, az is kétségtelenül nagy megelégedéssel fogja konstatálni az ottani népviseletről:

— Egészen stilszerű, akár csak a népszínházban.

* * *

** **Karczag Vilmos és a Stuartok.** Leírja Karczag Vilmos utazását Amerikába. A »Normannia« vitte. Unta azt a nagy vizet s lebújt a fülkéjébe, a párnák közé. Ezt is megunva, kibujt s felment a fedélzetre utitársait megfigyelendő. Nyolcz napig »nem volt egyéb látványa, mint a Stuartok örökös mosolygó, szolgálatkész ábrázata«. Hm, egy szolgálatkész ábrázat, az »nicht ohne«. De hogy Stuartokkal utazott és azok neki örökké mosolyogtak, az már sok. Fenegyerek az a Karczag Vilmos, hogy ő nemcsak utazik Amerikába, de Amerikába utazik a Stuartok társaságában! Hiszen igaz is, hogy él még egy csomó ivadéka annak az ősi nemzedéknek, amely valóban szolgálatkészen, de nem mindig mosolyogva, egy egész sor királyokat adott Skócia- és Angolországoknak. Hát utra keltek Amerikába? Talán a »Normannia« az ő hajójuk és Kopácsy Juliskát ök, a királygyártók és utódok, viszik a yankeek országába, triumfusban?! De melyik közülök az az exsecrabilis Stuart, aki 25 éve utazik az amerikai hajókon és akinek Európában is, Amerikában is van egy-egy felesége? — A történelem adós marad a felelettel. És csak féltéken merjük kérdezni és azt is csak magunktól: vajjon nincsenek-e itt összeitévesztve a Stuartok a — stewardokkal, a hajó-pinczérekkel?! Mert azok a furfangos angolok azokat is, ezeket is egyszerűen »sztjuárt«-oknak ejtik.

SZÍNHÁZ.

Az oroszánvadász.

(Verő György új operetteje. Bemutatója a népszínházban november 12-én volt.)

A Verő György sikereit más mértékkel illik mérni, mint a többi, hétköznapi szerzőét. Olyan ember, akinek a neve kétszázszor is megfordult tavaly a népszínház színlapjain, aki épp úgy ért a komponáláshoz, mint a darabszerzéshez, akiért bécsi direktorok is hajba kapnak: nem elégedhetik meg azzal a tappsal, amely pénteken a lámpák elé szólította. Színházi emberek — és Verő György is az — tizenöt előadásra becsülik a premieren elhangzott taps értékét s az Oroszánvadász körülbelül úgy is aránylik a Szultánhoz, mint 15 a 100-hoz.

Az új darabhoz mi csak másodkézből jutottunk hozzá. Az oroszánról, amelyet Brisson-Tartarin képzeletben Afrika sivatagain elejtett, Verő már egyszer lehuzta a bőrt *Bécsben*, ahol a darabnak szintén csak mérsékelt sikere volt. Pedig Bécs a bűnös abban, hogy Verő kénytelen volt invenczió nélkül dolgozni, s olyan librettóhoz szerezni zenét, amelynél ő balkezével is jobbat tud írni. Simulnia kellett a bécsi izléshez, amely tudjuk a hozzánk került Zell-West-Held-Stein féle operettekől, roppant közönséges. A Luegerék városa elbuktatja a Lilit, a Fanchont, de tombol a Pumpmajoroknak és a Comtesse Guckerl-eknek. Külföldi darabokat brutálisan átgurnak bécsi jargonba, a francia szellemet ellaposítják s együgyű szójátékokkal ölnék agyon minden finomabb ötletet. A Sidney Jones kicsi-kicsi gésái is csak azért arattak a minap óriási sikert a Carltheáterben, mert az egyik szereplő a bécsi átdolgozás szerint folyton azt ismételteti: das ist kein Theehaus für mich. Ezen aztán Bécs esténként holtra kaczagja magát.

Verő Györgynek se volt szabad a maga darabjával Ausztria meghódítására indulnia. Az *An der Wien* színház igazgatója kezébe nyomta a Steinék szövegkönyvét, mondván: ezzel sikert aratni, vagy ezen bukni. És Verő elpocsékolta szép melodiáit, kellemes zenei ötleteit az Oroszlánvadászra. A Daudet halhatatlan Tartarinjére ismert a közönség a darab főalakjában és ez még inkább lehangozta. Mert a tarasconi Brisson hazugságaiban annyi báj és kellem van, amennyi laposság és unalom a bécsiek Tartarinjában. Ember legyen, aki egy ilyen ismert alakot szinpadra visz, mert ha ront rajta, kétszeres a büne. Az Oroszlánvadász librettója még a bécsiek számára is gyöngye volt. Az oroszlánból itt se lesz fejős tehén. Az első felvonás ígér valamit, de később érdektelenné válik az egész mese. Csak a Verő routine-ját érezni meg itt ott a magyar átdolgozásban s ami ötlet van benne, ahhoz — látatlanba is fogadok — egy mákszemnyit se adtak hozzá a bécsiek.

Igazán kár a darab zenéjéért, amely bővelkedik a finomságokban. A második felvonás szerelmi vallomása-nál, amelyet *Hegyi Aranka*, *Margó Czélia*, *Mihályi Ernő* és *Solymosi* énekének, bájosabbat és eredetibbet régen hallottunk. Népszerű lesz a Sidonie-keringő is, amelyet *Hegyi Aranka* interpretál és a baba-kettős. Németh József ezuttal is kölcsön adott a maga pompás humorából a szerzőknek.

Ami sikere volt az Oroszlánvadásznak, az a komponista Verőnek szólott; a darab kudarca pedig arra lesz jó, hogy operette-íróink ne nagyon kívánczozzanak ezentúl Bécsbe. Mert ha valamelyikük egyszer igazán nagy sikert fog aratni odafönn, akkor a mi számunkra végleg elveszett.

Billy.

Uj könyvek.

Toncs Gusztáv és Loósz István: *Költői olvasmányok.* Román-czok, balladák és lírai költemények elméleti bevezetéssel rendszeres verstanal és magyarázatokkal. Gimnáziumi használatra. *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fiai) kiadása Budapest, 1897. Ára füzve 1 frt 20-kr. kötve 1 frt 40-kr.

Kelemen Géza: *Földrajz*, felső kereskedelmi iskolák számára. Budapest, 1898. *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fiai) kiadása. Ára füzve 1 frt 60 kr. kötve 1 frt 80 kr.

Pinterits Károly: *Könyviteltn.* Budapest, 1897. *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fiai) kiadása. Ára 1 frt 20 kr.

Garai Ede és Pinterits Károly: *Kereskedelmi vállalkozás és levelezés* Budapest, 1897. *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fiai) kiadása. Ára füzve 1 frt 20 kr.

Smiles Sámuel: *Élet és munka*, vagy: Munkás, művelt és tudós férfiak jellemrajza. Fordította *Dáni Ede*. Budapest, *Lévai Mór* könyvkiadóhivatala.

Garai Ede és dr. Jesze Károly: *Német olvasókönyv.* A felső kereskedelmi iskolák közép és felső osztályai számára. Budapest, 1897. *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fiai) kiadása. Ára 2 frt.

Bartos Fülöp és dr. Matyéka Károly: *Francia olvasó és gyakorló könyv.* Budapest, 1897. *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fiai) kiadása. Ára 1 frt.

Földes Géza: *Kereskedő tanulók olvasókönyve.* I. Budapest, 1898. *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fiai) kiadása. Ára füzve 80 kr. kötve 1 frt.

Gyp: *Pipiske házassága.* Regény két kötetben, francziából fordította *Cserhalmi H. Irén*. Athenaeum olvasótára Budapest, 1897. Ára a két kötetnek: két korona.

Széchy Károly: *Kisebb tanulmányok.* Budapest, 1897. Kiadja *Hornyánszky V.* könyvkiadóhivatala. Ára 2 frt.

A párisi világkiállítás. A magyar osztály kormánybiztosa *Lukács Béla* e héten számolt be az Országos Ipar-Egyesületben az ő eddigi működéséről, s körvonalaiban ismertette az 1900-iki párisi világkiállítást. Zajtalanul bár, de annál serényebben fogott hozzá a magyar osztály már most, harmadik évi esztendővel a kiállítás megnyitása előtt, a szervezkedés munkájába s amint a volt miniszter kormánybiztosi beszámolójából kitetszik, Magyarország közgazdasági és

kulturalis haladása méltó módon fog megjelenni a századvégi kiállítás nagy nemzetközi versenyében. Igaz lekesedést keltett az a kijelentése, hogy a kormány az eddigi külföldi kiállításokra szánt összegnél sokkal jelentékenyebb tökélet bocsát a magyar osztály rendelkezésére s hogy készséggel támogat minden olyan törekvést, amely kiállításunk sikerét van hivatva biztosítani.

A hajózás menetrendje. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság igazgatósága közhírré teszi, hogy az előrehaladt évadra való tekintettel, a vukovár-ujvidéki hajójáratokat ez évi november hónap 20-ától a következő megszorítással fogja fentartani: A fentemlített naptól kezdve megszünteti a vukovár-városi, a sarongrádi, az illeki, a futtaki és a beocsini rendszeres, valamint az oppatováczi, novoszellői és bánostori ladikállomásokat. Sarongrád állomás pedig a hátralevő időre ladikállomásként fog fentartatni. November 30-án megszűnnek továbbá a tiszai hajójáratok Szeged és Csongrád, valamint Csongrád és Szolnok között, úgy hogy az utolsó menet Csongrádról Szegedre és vissza, valamint Csongrádról Szolnokra és vissza november hónap 20-án lesz. A fent említett viszonylatokban megszüntetett hajójáratok vonalain fekvő állomások személy és áruforgalma az említett napon tehát ez évre megszűnik, a tömegáru forgalmat azonban ez az intézkedés nem érinti. — A jégveszély miatt a tiszai járatok Csongrád és Szolnok, valamint Csongrád és Szeged között f. hó 11-én megszűnnek.

Az üzletvezető igazgatóság.

HETI POSTA.

Moór. A lexikon másképpen ismeri családfáját. Amit a cikk írójáról mond, azt eltalálta.

F. G. Jól flozofál; cikkének nem egy igazságát mi is aláírjuk. De olvasóinkat nyolcz esztendőn keresztül másra szoktattuk. A flozofia sokszor a askarának öltözve surran be hozzánk s ott bukkán föl, ahol legkevesebben keresik. Laptölteléknek hinnék az olyan fejtegetést, amelyben az író szándékosan flozofál. Mert tudja »man merkt die Absicht...«

Többeknek. *Tolnai* Simon könyve a bűvészetről öt koronáért akármelyik könyvkereskedésben kapható.

Sz. Sz. D. Minden ember ír életében egyszer egy jó verset. Ön azonban még nem írta meg a magáét.

Nem közzölhető. Emlékkönyvbe. — Templomban. — Jóslat. — Könyvek nélkül.

Rovataink egy része térszűke miatt kimaradt.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**

Helyettes szerkesztő: **MAKAI EMIL.**

A selyem el van égve! Ezt szokták a hölgyek mondani, ha az illető ruhadarabok igen sokszor már a 2-ik, 3-ik viselet után a hajtásokban elhasadnak vagy mint a vatta szétmálnak; ezen jelenség nem a »véletlen« által okozott eléges! Hanem a selyem, hogy az vastagabbnak s még is olcsónak tűnjék fel, tudatosan leszen czinn- és phosphor-savval páczolva, melyek a nyersselyem érzálait mintegy szétrágják; »az ilyen mű festési eljárást »megterhelésnek« nevezik! Mentül jobban óhajtik a selymet megnehezíteni, annál több czinnfürdőn megyen az keresztül, hogy az ezen mérget tökéletesen magába szívja. Az így festett selyem — a legnemesebb szövés! — a halálsírját, tehát még mielőtt az a szövészekre kerülne, már is magában rejti. Az ilyen szálakból készült ugynevezett selyemszöveteknek, rövid használat után, természet-szerűen szakadozniok kell, mint a gyújtó kanócnak, aszerint, amint azok többé avagy kevésbé terheltek meg. — A drága öltözék (készítési díjjal együtt) tökéletesen értéktelen. Az én valódi selymeimből szivesen küldök postafordultával porto és vámmentesen mintákat. **Henneberg G.** (cs. és kir. udvari szállító) selyemgyáraí Zürichben.

Feszty-társaság körkép palotájában városliget

„Krisztus a keresztfán és Jeruzsálem“
óriási körkép.

Látható reggeli 9 órától esti 6 óráig, este villanyvilágításnál.

Belépő díj 50 kr.

Gyermekjegy és katonajegy örmestertől lefelé 30 kr.

— Nagy választék —

SMYRNA, PERZSA ÉS INDIAI * SZÖNYEGEK * * SZÖNYEGEK * * SZÖNYEGEK * * SZÖNYEGEK *

kiváló minőségű

Ebergassingi esomózott (Knüpfen) szőnyegek.

Továbbá minden egyéb nemű szőnyegek, futó-szőnyegek, cocos futók, cocos láb-
törlők, diván-takarók és angora bőrök, ugyszintén

butorszövetek,

ugymint: szalon-, uri-, ebédlő- és hálószobáknak legujabb
styl szerint; ágy-, asztal-, flanell-, kocsi- és utazó-takarók,
minden minőségben. Mindennemű függönyök és portiérek.

➔ Nagy raktár papir-kárpitokban. ➔

Mindent úgy a lelegegánsabb, valamint a legegyszerűbb kivitelben, legolesőbb árak mellett ajánlanak

HAAS FÜLÖP ÉS FIAI

magyar kir. udvari szállítók.

FÓRAKTÁR:

IV. ker., Gizella-tér 1. szám.
Haas-palota.

FIÓKRAKTÁR:

Kossuth Lajos-u. és Ujvilág-u. sarok.
»Gentry-casino« palotájában.

SCHLICK^{-FÉLE}
vasöntöde és

gépgyár részvénytársaság Budapest.

Gyár és irodák: VI., külső váci-ut 1696—1699.

Városi iroda és áruktár: VI., Podmaniczky-u. 14.

Ajánlja magát következők készítésére és szállítására, ugymint: vashidak és tetőszerkezetek, szögcselt és hengerelt vastartók, gőzkazánok és gőzgépek, szilipek, átereszek, jónak bizonyult rendszer szerint, körszivattyúk, vízvezeteki csövek, minden nagyságban, felhuzók kézi-, víz- és gőzerőre.

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN-FÉLE
COGNAC
MINDENÜTT KAPHATÓ.

KÖZGYÜLÉS.

Az „Első magyar részvény-serfőződe“

t. cz. részvényesei ezennel tiszteletteljesen meghívtnak a folyó évi november hó 21-én délelőtti 11 órakor a társaság VIII., Esterházy-utca 6 sz. saját háza első emeleti iroda-helyiségeiben tartandó

XXX. rendes közgyűlésre.

NAPIREND.

1. Az igazgatóság évi jelen tése, a felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleg előterjesztése, a kifizetendő osztalék megállapítása és a felmentés megadása.

2. Társulati nyugdíjalap alkotása és a nyugdíjszabályzat megállapítása.

3. Ezzel kapcsolatban a társulati alapszabályok 43. §-ának megváltoztatása.

4. Három igazgatósági tag választása.

➔ Azon t. cz. részvényesek, kik szavazó jogukat gyakorolni akarják, sziveskedjenek részvényeiket, szelvényeikkel együtt, az alapszabályok 13. §-a értelmében legalább két nappal a közgyűlés előtt a társaság pénztáránál (VIII., Esterházy-u. 6. sz. I. em.) térítvény mellett letenni, hol a felügyelő-bizottság által megvizsgált és helybenhagyott mérleg, valamint az igazgatóság és a felügyelőbizottság jelentései nyolcz nappal a közgyűlés előtt a részvényes uraknak rendelkezésükre állanak.

Bpest, 1897. november hó 6.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legisztább égvényes
SAVANYU-KUT

legjobb asztali- és üdítő ital,
kitünő hatásnak bizonyult köhögésnél,
gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.

MATTONI HENRIK, Karlsbad és Budapest.

Selyemáruházunkban

a karácsonyi occasio-eladás megkezdődött.

A mélyen leszállított, de szabott árak mellett csakis a raktáron levő új és szolid árú kerülnek eladásra.

Tájékoztatásul felemlítjük ezekből a következőket:

Tiszta selyem lyoni foulard, métere 48, 65 és 75 kr.
Valódi chinai és japáni pongis, métere 88 kr. és feljebb.
Taffetas damier (pepita) fekete-fehér, tiszta selyem m-re 98 kr.

Taffetas damier (pepita) gyönyörű színekben métere 1'05 frt.
Fekete damassé, tiszta selyem, m-re 85 kr., 1'05 frt és feljebb.
Mintázott sicilienne minden színben, métere 1'05 frt.

Az ár minden cikkben számokkal van jelölve, így tulbecslés vagy alku ki van zárva.

A mélyen leszállított árak csakis november 10-től december 31-ig maradnak érvényben.

Szénásy, Hoffmann és Társa

lyoni és párisi selyemkelme különlegességek áruháza.

BUDAPEST, IV., Bécsi-utca 4. szám.

Óvjuk lábainkat

a nedvesség,
óvjuk lábainkat a
hideg ellen.

A legtöbb bajnak a for-
rása a gondozatlan láb.

Béleltessük cipőinket
HÓGYES dr. korszakos
találmányával, az

Asbest-talpbetéttel.

Szállítja:

Az első magyar Asbestáru-gyár.

BUDAPEST, VI., Sziv-utca 18. szám.

Ár felnőtteknek tuczonként 12 frt, páronként 1'20 frt.
Ár gyermekeknek tuczonként 6 frt, páronként 60 kr.

M. kir. államvasutak.

A n.-kikinda — n.-becskerek
vasut N.-Becskerek állomásán
megüresedő pályaudvari ven-
dégelő bérletére nyilvános pályá-
zat nyitattik. A bérlet a pályá-
zat elnyerése után azonnal, de
legkésőbbben 1898. január 1-ével
veszi kezdetét és tart ezen idő-
ponttól számított három éven
át, vagyis 1900. évi december
hó 31-ig.

Az 50 kros bélyeggel és
»Ajánlat a m. kir. államvasutak
fentkiirt N.-Becskerek állomása
pályaudvarán levő vendéglo üz-
letére« felirattal ellátott, lepecsé-
telt borítékba zárt, nemkülönben
keilő okmányokkal felszerelt aján-
latok 1897-ik évi november hó
18-án déli 12 óráig, a szegedi
üzletvezetőség általános osztá-
lya főnökénél (üzletvezetőségi
palota I. emelet 21. ajtó) vagy
személyesen, vagy kir. posta
utján benyújtandók.

Bánatpénz fejében a bérletre
200, azaz kettőszáz forint kész-
pénzben, vagy állami letétre al-
kalmaz értékpapirokban a sze-
gedi üzletvezetőség gyűjtőpénz-
táránál 1897. évi november hó
17-én déli 12 óráig vagy sze-
mélyesen leteendő, vagy kir.
posta utján beküldendő.

Az értékpapírok a budapesti
vagy bécsi tőzsdén legutóbb
jegyzet 14 napnál nem régiebb,
a névértéket meg nem haladó
napiarfolyamnak 90% szerinti
értékben számíthatnak. Kész-
pénzben letett összeg után ka-
mat nem fizettetik. Az ajánlat-
ban a letétel megtörténte meg-
említendő ugyan, de a letétről
nyert elismervény nem csato-
landó.

A vendéglo bérletére vonat-
kozó feltételek a nevezett üzlet-
vezetőség forgalmi és kereske-
delmi osztályában (I. emelet 12.
ajtó) a hivatalos órák tartama
alatt megtekinthetők; miéirt is
az ajánlattevőkről feltételeztetik,
hogy a feltételeket ismerik s azo-
kat magukra nézve egész ter-
jedelmükben kötelezőknek elfo-
gadják.

Az igazgatóság

Luser L.-féle turista-tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem
szemölcs és a talp, valamint sarok
börkeményedései, továbbá minden-
nemű bőrelszarusodás ellen.
A hatásért jótállás vál-
laltatik.

Központi szét-
küldési rak-
tár:
E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig darabon-
kint 60 krajczárért.
Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendő.
SCHWENK L.,
gyógyszerész, Meid-
ling-Bécs. Csak ak-
kor valódi, ha minden hasz-
nálati utasítás és minden tapasz
a mellettes védjeggyel és aláírásával
el van látva, azért is erre ügyelni kell.
Gyógyszertárakban vásárlandó.

FŐRAKTÁR:

Budapest, Király-u. 12. TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerháza.

ERDELYI

cs. és kir. udvari fényképész.

IV., Ujvilág-utca 2. szám.

a Kossuth Lajos-utca sarkán.

Fiók-műterem: V., Erzsébet-tér 18. sz.

Fényképfelvételek izléses, művészi kivitelben.

KÜLÖN OSZTÁLY:

külső, házonküüli fényképfelvételekre.

A Zoltán-féle

Egy üveg ára 1 frt.

csukamájolaj

használatban a legjobb,

mert sem kellemetlen szaga, sem rossz ize nincsen, s így
a gyermekek, mint a felnőttek szívesen veszik be.

Főraktár: ZOLTÁN BÉLA gyógyszerháza, Budapest, V.,
Széchenyi-tér és Nagykorona-utca sarok.

Dr. LENGIEL Fr.-féle Nyirfabalzsam.

Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából
kifolyik, ha annak törzsét megfurjuk, emberemlékezet óta mint a
legkiválóbb szépitő-szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv, a
feltaláló utasításai szerint, balzsammá ala-
kítottatik át, csak akkor nyer ugyszólván
csodálatos hatást.

Ha este megkenjük vele az arcot
vagy más bőrrészeket, akkor másnap
csaknem észrevétlenül pikkelyek vál-
nak le a bőrről, a mely ez által fehérré
és gyönggédvé válik.

Ezen balzsam kismityá az arcon a
ránccokat és himlőhelyeket, ifjú arczsint,
a bőrnék fehérséget, gyönggédtséget és üde-
séget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt
eltávolítja a szeplőt, májfoltot, anyajegy-
ket, orrverességet, bőrtakát, s a bőr min-
den más egyéb tisztátalanságát.

Ára egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.

Kapható minden jobb gyógyszerháza.

A nyirfabalzsam hatását előmozdítja a Dr. LENGIEL
Opo-Crémje, egy adag 60 kr. és

Dr. LENGIEL Benzoe-szappana 60 és 35 kr.

Főraktár: TÖRÖK J. gyógyszerháza
Budapest, Király-utca 12. szám.

Hol keressük
a legjobb
arczpport?

Kérjük a
Müller J. L.
féle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznök kedvelt arczpportát, mely ugy nappal, mint éjjel használva, minden arczpor között a legjobb; kiváló szakemberek által megvizsgálva, vegyileg tisztának és teljesen ártalmatlannak találtatott. Mint pipereszter nélkülözhetetlen, az arczbőrnek a legszebb fehér színt, üdéséget, szépséget és pirt kölcsönzi.

Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 ft.

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodás szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártalmas lett volna. A »Crème Pompadour« az arcz és kéz bedörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail pouderrel« lesz behintve.

Kapható a gyárosnál **MÜLLER J. L.** Egy tégely 1 ft. 60 kr.

osászári és királyi udvari szállító
illatszer- és pipereszappan gyári raktára

Budapest, IV., Koronaherceg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű
fog-, haj-, ruhakefékben és fésükben.

Utánzásoktól óvatik.

**Csokoládé,
cacao,
bonbonok**

legjobb és legtisztább minőségben.

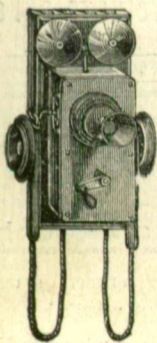
**FIUMEI és Cso-
coládé-Gyár (RT)**

Kapható minden jobb fűszer-
és csemege-üzletben.

DECKERT ÉS HOMOLKA

távíró-, távbeszélő-, villámhárító- és villamvilágítási-berendezők.

Gyár és iroda: **BUDAPESTEN** Raktár: V., Dorottya-u. 8.
VI., Izabella-u. 88. a m. kir. államasutak és a magyar állam szállító,

a hangosan beszélő grafit mikrofon

feltalálói és szabadalom tulajdonosai. — Készít: telefonberendezéseket központon vagy körkapcsolással, elválalja régi berendezéseknek s egyes készülékeknek alapos átalakítását, továbbá: villámhárítókat, házi sürgönyöket, tűz- és vízjelző-berendezéseket stb.

Villamvilágítást

a legszakszerűbb kivitelben, jutányos áron végez.

Árjegyzék, költségvetések és ajánlatok ingyen és bérmentve.

Háztartáshoz

elsőrendű porosz darab-, koczka v. diószén

ólomzárolt zsákokban, netto 50 kg. széntartalommal költségmentesen házhoz szállítva lehordással ... 88 kr. }
Nyílt fuvarokban, költségmentesen házhoz szállítva, lehordással ... 78 kr. } 50 kg-ig
Buda bármely kerületébe szállítva 50 kg-ig 1 kral drágább. Elsőrendű budapesti légszeszgyári pirszén (coaks) a légszeszgyár eredeti árai mellett.

GUTMANN TESTVÉREK

köszénbányáik.

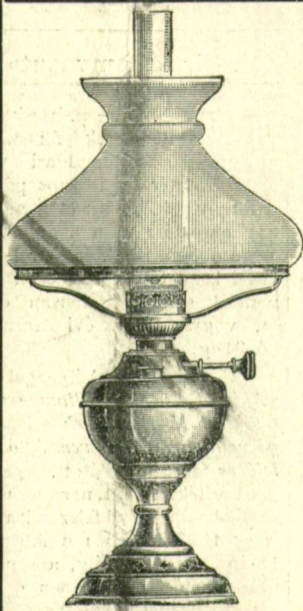
Központi iroda: V. kerület, MÉRLEG-UTCA 3. szám.

Fiók megrendelési irodák: IV., Ferenciek bazára. VI., Teréz-körút 6. szám. VI., Nyugati pályaudvar, szén-udvar, Podmaniczky-utca. VIII., József-körút 44. szám. IX. Várház-körút, központi vásárcsarnok, főbejáratnál balra.

Minden egyes zsákokban szállított szénnel megrakott kocsit ellenőr kísér, aki a szénnek pontos leszállítására ügyel; mindazonáltal ajánljuk a n. é. közönség közül mindazoknak akik a szén zsákokban hozatják, hogy háztartásukban a szén sulya ellenőrzése czéljából 50 kg. mérőképeségű tizedes mérleget tartsanak.

Telefon utján történő megrendeléseknél kérjük czégünkre, valamint a telefonszámra, 637. szám ügyelni.

Ezredéves országos kiállítás „Diszoklevél“ legmagasabb kitüntetés.

Valódi

király-olaj

a legjobb
biztonsági petroleum.

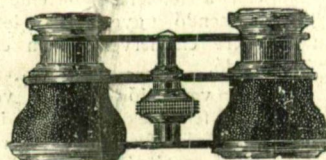

Magyar fém- és lámpáru-gyár részvénytársaság
BUDAPEST-KÖBÁNYA.
Petroleum-lámpák
a legegyszerűbb kivittől a legegyszerűbbig. Herrmann M.-féle szabad. villamlámpák, a létező legjobb petroleum-lámpa.
Stylszerű
UJDONSÁGOK.
UNIKUM-LÁMPA,
a legczélyszerűbb használati lámpa.
FÉM- és díszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

V., Gizella-tér 1. szám. VI., Teréz-körút és Király-utca sarkán. VIII., Üllői-ut 2. szám a Kalvin-tér sarkán. X., Jászberényi-ut. POZSONY: Lőrinczkapu-utca. KOLOZSVÁR: Hid-utca 20. sz.

CALDERONI és TÁRSA

Váci-u. 30. BUDAPEST. Kis hid-u. 8.

Színházi látesövek aluminiumból legkülönbözöb kiállításban, kitünö üvegekkel, börtokban vagy elegáns peluche zacskóban. Női látesövek fogantyúval. Legujabo Zeuss-féle távesövek. Tábori, vadász- és yerseny-látesövek legujabb átalakításal a tirage rapide. Salon lorgnettek. Orr-ésipitetők és szemüvegek arany, ezüst, teknösbékaesont keretben legjobb üvegekkel. Stereoskop szekrények. Aneroid légsulymérök. Terem- és ablak-hömörök díszes kivitelben. Rajz-eszközök. Fényképezési készülékek stb. dusz választékban.

Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.